

619
1992

თქვერველი
№ 2 1992

დროშა

**მოხვარი მაინც
მამული არის!**

საქართველოში გაბრუნდა
საქართველოს სახელმწიფო
მედიაციის სამსახური

დროშა

**ყოველთვიური საზოგადოებრივ-
პოლიტიკური და სალიბერატორი-
სამხატვრო ჟურნალი**

შინაარსი:

ჯემალ ქარჩხაძე. ატბულა-
რი ინტერვიუ.

იუნა მორიცი. არ ვიცი, რა
ჰქვია ამას...

გოჩა საითიძე. იმედიტის
ბული.

რემოზ ინანიშვილი. დედაბი
(მომხრობა).

ალექსანდრე მინცინი. არა
ჰქვია!..

ბურაკ კლდიაშვილი, ლექ-
სები.

ვახტანგ ბურბანიძე. აშშ-ის
კონგრესი დამოუკიდებელი
საპარტოზოლს ანაქსისიის შე-
სახებ.

ნუგზარ შატიძე. გაბურთ
უშა (კინომომხრობა).

ლავროსი კალანაძე. მარად
მნათობლს (მომხრობის არქი-
ვიდან).

ვალტერ კაუიერი. მითევი
(მომხრობა).

ნელი მუსაიერი. სასკოლო
ბიბლიოთეკის დიდი ამო-
ცანა.

პანორამა.

კროსკორი.

მთავარი რედაქტორი

ჯანსუღ ჩაქვიანი

სარედაქციო კოლეჯი:

ბაბო ზაქარაძე, ვალენტინა ზაქარაძე (ა.
სუხინიძის მედიცინა), ვანო ზაქარაძე,
თაბო ნინოშვილი, დინარა ნოღია (მეტა-
რედაქტორი), ელზა შენგელიანი, ზურაბ
შარვაშიანი, თაბო ბილაძე, ნოდარ
ჯაფარიძე.

ამბულსური ინტერვიუ

ჩვენმა კორესპონდენტმა ერთი კითხვით მიმართა ბატონ ჯამალ ქარახაძეს — რა პუნქტზე უნდა ვიყოფილიყავით, რომ შეგნამდე მოხერხებოდათ დასაუბრებლად? —

პროფესიული პასუხისმგებლობა უკვე ნიშნავს მოქალაქეობრივ პასუხისმგებლობას და მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა — ცხადია, თუ იგი ნამდვილია და არა მოჩვენებითი — არ არსებობს პროფესიული პასუხისმგებლობის გარეშე. მოქალაქეობრივი შეგნება არის პროფესიონალიზმის ნაყოფი და გვირგვინიც, და დაღვრულ ქვეყანაში, ქვეყანაში, სადაც ერი ერია, საზოგადოება საზოგადოება, ზნეობა ზნეობა და კანონი კანონი, მას დამოუკიდებელი მოქმედება არც სჭირდება. ასეთ ქვეყანაში პროფესიული ვალის მოხდა იმავდროულად მოქალაქეობრივი ვალის მოხდაცაა. მაგრამ თუ ქვეყანა არეულია, მაშინ კი აქცენტები წმინდა მოქალაქეობრივ პასუხისმგებლობაზე გადაისვს, როგორც დამოუკიდებელ ძალაზე, და ეს აქცენტები მით უფრო ძლიერია, რაც უფრო არეულია ქვეყანა, ჩვენში, სადაც თითქმის ყველა მორალური ფასეულობა, რაც კაცობრიობას მოუხდებოდა, ყირაზე დგას, ეს აქცენტები უფროებს ზღაპრს აღწევს.

მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა — ნუ შევუშინდებით პათეტუკას — ერთი მხრივ მოითხოვს ერის ინტერესების სამსახურს უქანასწელო ამოსუფრქვამდე, მეორე მხრივ — ასევე უქანასწელო ამოსუფრქვამდე — სიმართლის სამსახურს, და თუ ისე მოხდა, რომ ეს ორი დებულება ერთმანეთს ასცდა, აღმაიანი შესაძლებელია ტრაგიკული არჩევანის წინაშე აღმოჩნდეს.

ოქტომბრის რევოლუციამ ოქტომბრის რევოლუცია „შეარმონტა“. ფორმა — უმთავრესი სოციალისტურ-

რი კოორდინატები — შეუნარჩუნა. ხოლო შინაარსი შეუცვალა: ინტერნაციონალიზმის იდეა გამოაცალა და ნაციონალიზმის იდეა ჩაუდო, რითაც კომუნისტური რეჟიმის მიერ გაკრილი გზა მაცუური იდეოლოგიით მოაპირკეთა. საბოლოოდ წარმოიქმნა ძალადობისა და მოღვწეულობის, უკანონობისა და მორჩილების, ტირანისა და შინობის გზა, რომლის ბოლოში ზნეობრივი (და არა მარტო ზნეობრივი) ჰყოლია, და ჩვენ, ამაყი და თავისუფლებისმოყვარე ქართველები (როგორც იუმორის გარეშე გვიყვარს თქმა) გამარჯვების იმპიანის ყოყინით დაავადებები ამ გზას.

არ ვიცი, კოპში რომ ვიძირებოთ, და ამიტომ მიგვიხარია ასე, თურმე ვიცი, სწორედ იმიტომ მიგვიხარია?

ეს არის კითხვათა კითხვა და ამ კითხვის პასუხმა უნდა გადაწყვიტოს, რა მიმართებაა ჩვენში ზემოთ მოხსენიებულ ორ დებულებას შორის.

დღეს საქართველო დემოკრატიის გავრცელებული ქსელისა და ფორუმისაა. ხელისუფლება „უმრავლესობის“ დემოკრატიული კომპიზის, ირგვლივ დემოკრატიის კედლები (მრგვალი) არტყია და ბოლშევიკური ექვითა და ბოლშევიკური გააფრთხილებით ირგვლივ ყოველდღეობს აზრს, რომელიც კი მისას არ ემთხვევა (ვისაც შეუძლებელი დახასიათებები უყვარს, შევასხენებ, რომ კომუნისტური დემოკრატია, თოფს რომ გვსრდობ, არ მისწვრივია, ამტკიცება, ეროვნული დემოკრატია კი, თოფს გვსრდობს და

თან შარს გდებას, თოფი რატომაც სროლო).

ამ საზოგადოაციო დემოკრატიული ფენის ქვეშ ერის მავა არ ისინჯება. ამიტომ ძნელია თქმა — აღარ ცემს თუ ცემს, მაგრამ არ ისინი, დადგენა კი აუცილებელია, თუ ერი (როგორც ერი და არა როგორც ორგანიზმი, რომელსაც სხვა სახელი უფრო შეეფერება) მოვალეობა და არა მკვდარი, თუ მისი ამჟამინდელი ფსიქოლოგიური მდგომარეობა მოვლენა და არა ტრანსფორმაცია, თუ აღდგენისა და აღორძინების მუხტი გერ კიდევ არ ჩამქრალა. მაშინ კომუნისტური მოქალაქის ვალია, რადაც არ უნდა დაუტყდეს, სიცრუისა და დემოკრატიის ქსელი გაარღვიოს, ერის სულში შეაღწეოს და ჯადო ახსნას. შესაძლებელია ეს თავგანწირვის ფასად დაუტყდეს, მაგრამ მოქალაქეობრივ შეგნებაში იცის, რომ პასუხისმგებლობის უქალაქეობრივი წარტლი თავგანწირვაა. ხოლო თუ კი უკვე აღარ არის ერი, თუ თავისი ნებით იძირება ჰყოლია, თუ უკიდრებელი ოთხმოცდაშვიდი პროცენტი და სხვა დანარჩენი უკიდრებელი პროცენტები შეგნებულ არჩევანში, თუ ქვეყნის ზნეობრივი და გონებრივი სახე მარტოა ის არის, რასაც „უმრავლესობის“ შიდა და გარე ხელი განსაზიარებდა, თუ მკრეფლობა, კერძოაყვანისმკელობა, საერთოდ, სულგონი ანარქია, რაც ქრისტიანობის სახელით თვალდათვალი მკვდრდება ჩვენი, ერის რელიგიური ნების გამოვლენა, თუ ისიც მართლა ერის ნებაა, რომ შევლეთ, რომელთაც ხელისუფლების სამსახურში დგომის თავისუფლების სამსახურში დგომა ავბობინეს, მოისპოს და განადგურდეს, რათა სიბნელის მეფობას ხელი აღორავტება შეუშალოს, მაშინ აღმაიანი (აღმაიანი) უფლება აქვს თქვას, რომ სამშობლოზე მაღლა დგომითა, რომელიც მამამისი, და სამშობლოზე მაღლა მისამართელი, რომელიც მამა არის მისი, და ზურგი შეაკციოს ჰყოლოს, დარწმუნებული ბრძანდებოდეს, ესეც მოქალაქეობრივი თავგანწირვა იქნება.

ჭრეჭრეობით კითხვა უკასუხობა. მკურნალი სიბნელეთში ექვს ავადმყოფის მავას, ავადმყოფი კი თვითონ სიცოცხლის ნიშანს არ ამკლავებს. ჭრეჭრეობით არსებობს მხოლოდ ემოციური, მხოლოდ სუბიექტური პასუხები.

ეჭროდ, ოპტიმისტებს სჭირათ, რომ ერი ცოცხალია და შევლს იხივს.

თუმცა გულსმკვლელობა, ვფიქრობ, პესიმისტებიც ოპტიმისტები არიან...

ეს რადაცნობრი შეშლილობა მამინ დაიწყო. როცა იმ მწერლებს, მხატვრებს, მუსიკოსებს, მეცნიერებს, რომლებიც მანამდე სავსებით ვერ გადიოდნენ ამ ძალზე იშვიათად და მთავადად რეობის ქვეშ გადიოდნენ დახვედლში, ლექციების წახსიობად, კონერსებში, სიმპოზიუმებსა და ფესტივლებში მონაწილეობის მისაღებად. უცერად მისერებ უკველვე ამის ფულება.

2001

არ ვიზი, რა ჰქვია ავას

დაიწყო რაღაც სულიერ-ფსიქიკური დაკავადების ნამდვილი ეპიდემია — მისი ციებ-ცხელებით, ჟრფოლებით, ოფლის ღვარებითა და ბოდვებითურთ. ავადმყფობი მხოლოდ ხალხის თვალწინ, საზოგადოებრივი თავმყურის ადგილებში, — მიკროფონებთან და ტელეკამერებთან, განსაკუთრებით ტრინუნებზე, მკინე-ვარებზე, — დასარჩენ პოზიციებში კი ისინი უზალოდ ნორმალური იყვნენ. მაგრამ საკმარისი იყო მათთვის რაიმე ექითხათა ადამიანთა თუნდაც მცირე თავყრილობაზე, რომ სასაძრო ონკანი რომ ჰკაღვებს აფრქვევს. ისე იწყებდნენ ბოდვების ფრქვევას და ყველას ბოდვა ფორმითა და შინაარსით ერთნაირი იყო.

მე ის მაგრწუნებდა, თუ როგორი ეიდორიული აგრესიულობით ჩურჩულებდნენ, ცენსით წარმოთქამდნენ, გაპყვიოდნენ ეს ავადმყოფები ერთსა და იმავე სიტყვებს: „მე კი მიყვარს გორბაჩოვი დიან, მე მიყვარს გორბაჩოვი! მხოლოდ მის დროს ვახვიდი მე...“, და ამას მისი-ღვის მთელი მათი ბიოგრაფია მოხლოე მესტომდე მისვლამდე (ლო ბნოე მე სტო — მრავალი ქვის ფიკარნადე მოსკოვში, წითელ მთედანზე, სიდანაც XVI-XVII საუკუნეებში მოსახლობას უცხადდებდნენ მეფის ბრძანებებსა და განკარგულებებს. ამ ადგილის ახლოს საგანგებო ფიკარნადებზე ზოგჯერ სიკვდილთაც სჯიდნენ — მთა რამ მ.). ერთი მშვიდი პოეტი, თხუთმეტი წიგნის ავტორი, რომელსაც არცერთ

თი მკრეხელური პეტციისთვის არ მოუწერია ხელი, რომელსაც წმინდად სჯეროდა დამცველი რედაქტორის ინტელიცისა, კაცი, რომელიც მთელი სიცოცხლე რადიკების შიშით ცახსახებდა, იძულებითი ოპტიმიზით სულთლად გასრესილი არსება, ზის უცხოეთში, ზღვისიქითა მხარეში, წრუთავს ყინულიან გამახალისებელ სასმელს, ირგველი ჩინებული ადამიანები სხედან. ჭერ არცერთ რესპუბლიკაში არ იღვრება სისხლი, მაგრამ რომელიღაც ჟურნალისტი უკვე წუხს: „თქვენ ეროვნული კონფლიქტებისა არ გეშინიათ?“

— არ მეშინია! არ მეშინია! — ისტერიული ქალური ხმით იწყებს კვიცოს ის პოეტი. — მე მიყვარს გორბაჩოვი! დიან, მე მიყვარს გორბაჩოვი! გორბაჩოვი რომ არა, მე ვერ შევძლებდი აქ ჩამოსვლას, როგორც თერთმეტჯერ ვერ შევძელი ჩარხში, ბერლინსა და ვენეციაში პასკლა, როგორც ოცდაცხრაჯერ ვერ შევძელი გადაადგილებს თავისუფლების, პიროვნების თავისუფლების მოპოვება. მე კი არ ვიმედოვნებდი, გორბაჩოვს თუ მოვესწრებოდი. ეს სიზმარია, ეს ზღაპარია, ეს ასეთი ბედნიერება!

ამ დროს გვრძნობ, რომ გული ამერევა და ვაგრძე ვავდივარ. ... უცხოეთის ზოგიერთ უნივერსიტეტში ზაფხულობით მუშაობენ

რუსული სკოლები, რომლებშიც მიწვეული არიან სლავოფილნი, წარმოდგინეთ, რომ ერთი კვირით თქვენც მივიწვივს, ჩავასახლეს მზის გულზე ერთ ციციქნა ოთახში. ირგველი კი ისეთი ბული დგას, რომ გაიძლება მხოლოდ სახურავზე, სადაც ტილოს მიწვევს ქვეშ მოწვეული მაგიდებია. სადილისა და ვახშმის შემდეგ იქ სხედან სტუდენტები, ასპირანტები, გულთბილი პროფესორები, ისინი ყავიან და ლუნს სვამენ, ნაყნის მიერთმევენ და, მაგალითად, ლაპარაკობენ ქარბუქზე პუშკინის მოთხრობა „კაპიტანის ქალიშვილი“. და მათ შორის ზის შესანიშნავი რუსი პროზაიკოსი ქალაქ მ.-დან, ჭერ კი-ღვე ახალგაზრდა და ლამაზი, ვანთლებული და არტისტული და, რაც უადრესად მწიშნელოვანი ამბავია, ილზიანი პიროვნება. ხომ უზარმაზარი სხარტულია, რომ ბიდი ნიკის ადამიანი მალე დაიწვეს წარმატებას. ერთი სიტყვით, ზის ის იმ სახურავზე, შესაძლოა, უფრო მაღლა კი, მიირთმევენ ყოლიანი ნაყნის, აბილუებს, ვაშლს სთავაზობს მომხიბველ სტუდენტ გოგონას და უტყვი, სრულიად უშიზულო, ღრიბლებს: „მე კი მიყვარს გორბაჩოვი! დიან, მე მიყვარს გორბაჩოვი! მის დროს დაიწყო ჩემი მოგზაურობები! გორბაჩოვი რომ არა, თავისუფალი არასოდეს არ ვიქნებოდი. გორბაჩოვი რომ არა, არ ვიკრძობებდი მე ახლა ავტო აქ!“ და თვლები ეყინება, ყბები ებერება, თმები ყალყზე უდგება,

ელრიცხვა სახე, რომელიც უცებ ბებრდული უხდება, ეჯანება, უფო-ლიანდება.

ამ დროს ვკვართ, რომ შემთხვე-ვით ან მამაკაცთა საპირფარეოში მოვხდებ, ან სხვის საფლავში, და ამ სახურავიდან გავდივარ პერზე, — ერთი სახურავიდან მეორეზე ვინა-ცვლებ.

უბრალოდ, როგორც შემოილო-ბაა, როგორც საყოველთაო ფსიქო-ზია! ძალიან ღირსეულ, განსაკვეთ-რებულ ნიჭიერ ადამიანებს, რომ-ელთა ბედ-იღბალი და შემოქმედ-ბა თავისთავად ფასეული რამაა, ქარ-მაგებს თუ ახლავარდებს ხომ უცებ დაღუბნულად გონება და პირაქმე-ბული იწყებენ ბღაილს: „გორბა-ჩივი რომ არა, ჩვენ ვერ დავიბეჭ-დებოდით, ჩვენ ვერ ვიქნებოდით აქა და აქ, ჩვენ ვერ მივღებდით ამასა და ამას, ჩვენ ვერ ენახავდით ამასა და ამას, ჩვენ ვერ შევძლ-დით თავის გატანას, ჩვენ მონებად დავჩრდილდით!“

ო, ღმერთო, საზღვარგარეთ ხან-მოკლე მოგზაურობისას რამდენჯერ მინახავს ეს ქაფიანი კონველსიები, ეს თვითდამცირების შეტევები, ეს კრუნჩხვები იმ ხელისუფლებისთან ჩახუტებისა, რომელმაც მათ იმის დაბეჭდვის ნება დაართო, რაც იქ კარგა ხანია დაბეჭდილია და დიდი ხანია აქ წყათხულია (და ამ უცნა-ური ავადმყოფობების) ისტორიებს დასასრული არ ექნებოდა, მე რომ შევდგომოდი მხატვრების, მუსიკო-სების, ხელოვნებათმცოდნეთა ყვე-ლა იმ შეტევის აღწერას, რომელთა შემსწრეც ვყოფილვარ).

პო, ვასხლტო, მიიღეთ ვასკლის, დარჩენის, დაბრუნების, სხვა ქვეყა-ნაში მუშაობის საშუალება. მაგრამ თქვენს მაგივრად გორბაჩოვს ხომ არ შეუქმნია თქვენი წიგნები, ნახა-ტრები, მას ხომ არ აუთისთა თქვენს არსებამ ეს ღვთიური ნაპერწყალი, რომლითაც მავანსა და მავანს რუ-სეთში მოუხლად დაბადებდა, მაგრამ რომლითაც ცოცხლობს ხელოვნება ყველაზე საძაგელ დროშიც კი.

ღამუვრიდით, ავად მყოფები... თქვენ არც დასაუფლეს ჩამორჩინი-ლხართ, არც აღმოსავლეთს, არც დი-დი დათვის თანავარსკვლავედს და არც პატარასა, არც შრომას და არც ალუბელს. ნუ ფსიხობთ! ნუ გახდებით უხეშ მატერიათა სილექს-რები, ხელოვნება ფრიად ფაქიზი, ინტიმური ცხოვრება, ის, ისევე, როგორც სიყვარული, მომიტყვევებ, მაგრამ გორბაჩოვზეც კი არაა დამო-კიდებული.

რასაკვირველია, გორბაჩოვი, უდა-

ოდ, გამოჩენილი პოლიტიკური მო-ღვაწეა, მან შემუსრა ბანაკული ცი-ვილიზაციის იმპერია, ან ნუაყოფ-ლობით იტვირთა ეს სიცოცხლის-თვის საშიში, შავი, სისხლიანი შრო-მა (და, შესაძლოა, გორბაჩოვის ვარ-სკვლავი კვლავ აენიოს — დიდდამ-ბებ იწინასწარმეტყველა, ის ჩიდ-ღებ წელიწადს იქნება მმართველი). მაგრამ მან ახლა, როცა მწარე ღღებები დაუდგა, გაიხსნა ქალაქი გორკი, სადაანაც ბრძნულად დაძო-ხისნა ანდრეი დიმიტრის ძე სახარო-ვი, გამოიხსნა სარგებლად თვისად, რათა თავისი პოლიტიკური სახე გა-ეშვებინა მსოფლიო საზოგადო-ებრიობის თვალში და ნდობა მოე-პოვებინა. შემდეგ კი ის ხელს არ უშლიდა მხეციების ხროვას სახარო-ვის მოხმამავში და დაღუბმადი მის მიყვანაში.

ძალზე ბევრნი გავგონებ, სახა-ბოლის გარდაცვალების შემდეგ იგი-ვე შევიდობის ნობელის პრემია გორ-ბაჩოვმა რომ მიიღო.

ახლა მას სწორედ ის დრო უდგას, რომ გაიხსენოს მწარე და ნათელი გამოცხად ანდრეი დიმიტრის ძისა, რომელიც ასეთი მჭიდროვანი და ეულო იყო ბრძოლვით ყურბობის უხეშ ტრიბუნაზე და სწორედ იმის რეზი, გორბაჩოვმა გაიგოს, რომ მან და ელცინმა კი არა, სახაროვმა ააზხნდრა და შთაგონა „თეთრი სახ-ლის“ დასაცავად და ასაკოვანთ და ყმაწვილთა ჩაუნერგა უშიშრობა და მოიწვია როსტროპოვიჩი და ყველა, ვისი მოწვევაც კი შეძლო.

მე იმათივანე არა ვარ, ვინც ახ-ლა გორბაჩოვზე ხიზითობს, მასხ-რად იგდებს და ფეხქვეშ თელავს ამ ადამიანის ღირსებას. მე იმათივანე ვარ, ვინც როცა გორბაჩოვი მისი ოჯახითურთ ფლორისში ამოგზანა მისმა საყვარელმა ხროვამ, ყვირო-და: „გმიშველეთ! შევიყარით ქურ-ღებისა და ბანდიტების ხროვას“ და ახლა ის კი არ მინდა, იარაღე მართ-ლი მოვაყარო მას, არამედ კანონთე-ვლობასა და მამაცობას ვუსურვებ ამ ადამიანს, რომელიც მსხვერპლი, მძევლი გახდა — რისი? თავისი პო-ლიტიკური მატყუარობისა? სილა-რისა? ორბირობისა? პარტოკრატ-ული რულეტისა? რაღაც ისეთისა, რაზეც ლაპარაკი მისთვის საშინეუ-ბაა?

და, მით უფრო, ეულო სახაროვის მამაცობა მისი მშველელია. დაე, მან ახლა გაუჩუროს თვლი ანდრეი დიმიტრის ძეს და თავის თავს დაი-წახავს ანდრეი დიმიტრის ძის თვა-ლებით და დიდად მოინახვებს და განიწმინდება რაღაც ისეთისგან.

რაზე ლაპარაკი მისთვის საშინე-ულობა. ამ განწყობდა, შესაძლოა გორბაჩოვს უწინდლური ძღუდის ნაცვლად წმინდა ძალები მიანიჭოს, ახალ კონდას აზიაროს ის, ახალი გზა აჩვენოს.

და სისულელეა გეგონოს, რომ გორბაჩოვს რაღაც ჩიტმა — სამე-ულმა მოპპარა ქვეყანა, მან თვითონ-ვე მოპპარა ის თავის თავს, როცა თავს იკატუნებდა, თითქოს არ ცო-ლად, თუ რატომ დაიღვარა სისხლი თბილისში, ვილნიუსში, რიგაში, ბა-ქოში, მათი ყარაბაღში, ახლა, რო-ცა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა კავშირმა გაიმაჩრვა გორბაჩოვზე, მისი სახე კიდევ უფრო მწარე, უფ-რო ადამიანური გახდა, ვიდრე პე-ზილიტებში მოლატებებთან ძმად გაფიცვების დროს. თქვენი გასსოვთ ის უნამუსო ზღაპარი მარწყვით პარკზე, თითქოს რის გამოც წი-ჩხუბნენ სახაროვი და თითქოს შემთ-ხვევით დახოცეს თურქი-მესხები?

გორბაჩოვს არაფერი არ უნდა ეთოვო ელცინისთვის — არც ავა-რაკები, არც მანქანები, არც მოსა-ხასხურეები, არც მცველები. მას ყველაფერი ამის ყიდვა მის მიერვე გამოშვებული ფულითაც შეეძ-ლო. მისთვის ასე დამამცირებლად შეთავაზებულ კეთილდღობებზე უარის თქმა იქცეოდა მის ყველაზე დიდ სიმდიდრედ და დაუბრუნებდა დაკარგულ ძალთა უზარმაზარ ნა-წილს. ამის შემდეგ ვერავითარი კომპრომატი ვერ შეძლება მისი ღირსებისა და დამოუკიდებლობის შელახვას.

არადა, ყველაზე კომპარულ სიხ-მარშიც კი შეუძლებელია იმის წარ-მოდგენა, რომ სახაროვს გორბაჩო-ვისგან ან ელცინისგან მიეღო ვიღაც მცველები, რაღაც ავარაკები, მომსა-ხურება, ავტომობილები და სხვა სისულელები.

ეს ისეთივე გეგულობაა, როგორც ის იქნებოდა ველორობა, რომ უცებ საზოგადოებისთვის ეიკვლათ ცვე-ტავეას ან ახმეტავეას: „მე კი მიყ-ვარს გორბაჩოვი! მის დროს დაიწყო ჩემი ბეჭედი! გორბაჩოვი რომ არა, მე ვერ შევძლებდი მოგზაურობას, მე თავისუფალი არ ვიქნებოდი!.

... არ ვიცი, რა ჰქვია ყველაფერ ამას, ეს რაღაცნაირი შლეგი შემოი-ლობაა.

იქააქააქა ბუღი

ს აქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი კუთხე — იმერეთი განთქმულია თავისი ისტორიული სიმღველებით: ანტიკური და ფეოდალური ხანის ქალაქებითა და ნასახლარებით, ხიდებითა და არქიტექტურული ძეგლებით... მარტო გელათის, ვარციხის, ბაგრატიის ტაძრის, კაცხის, სკანდის, ვანისა და შორაპნის დასახლება იკმარებდა ამის დასადასტურებლად. ყველა ზემოთჩამოთვლილი ძეგლი სპეციალისტების ყურადღების ცენტრში იყო მუდამ და, რასაკვირველია, ეს ასეც უნდა ყოფილიყო, მაგრამ იმერეთში არის ძეგლები, რომლებიც ჯერჯერობით სპეციალური შესწავლის საგანი არ გამზდარან, თუმცა კი თავიანთი ისტორიული მნიშვნელობითა თუ არქიტექტურული თავისებურებებით სავსებით იმსახულებენ ყურადღებას.

ვინაიდან ამჟამად საქართველოში ილიი ყურადღება ექცევა ცალკეული სოფლების თუ ქალაქების და მათში არსებული სიმღველების შესწავლას, საჭიროდ მიგვაჩნია, გვიან შუა საუკუნეების დასავლეთ საქართველო ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ცენტრის — ჩხარის, მისი ისტორიისა და იქ არსებული ძეგლების შესახებ ვისაუბროთ.

სოფელი ჩხარი მდებარეობს იმერეთის გულში, ისტორიული არაგვეთის მხარეში, ღღვეანდელი თერჯოლის რაიონის ტერიტორიაზე. იგი რაიონული ცენტრიდან ცხრა კილომეტრითაა დაშორებული. ჩხარის საკმაოდ მაღალ პლატოზეა აშენებული, საიდანაც ხელოსანობით მოჩანს მთელი იმერეთი. სწორედ მეტად ხელსაყრელი ადგილმდებარეობისა და ცენტრალურ სავაჭრო-სატრანზიტო გზებზე მდებარეობის გამო იქცა ჩხარი სავაჭრო-ადმინისტრაციულ ცენტრად. იგი უდიდეს როლს თამაშობდა იმერეთის სამეფოს მავარეთ-სავაჭრო ურთიერთობაში. მისი სახელი მიღწედა პოპულარული და ცნობილი იყო, რომ

იმერეთის ამ ნაწილს „ჩხარის ქვეყნის“ სახელწოდებითაც იხსენებდნენ.

საერთოდ ჩხარი ისტორიულ წყაროებში მე-17 ს-დან მოიხსენიება, მაგრამ ექვსაგარეშეა, რომ იგი წინა საუკუნეებშიც საკმაოდ მნიშვნელოვანი პუნქტი უნდა ყოფილიყო, რაზედაც მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ მესხეთიდან მე-16 ს-ის I ნახევარში ჩამოტანილი ჯვარი სწორედ ჩხარის ეკლესიაში დაასვენეს (ამ ჯვარის შესახებ ქვემოთ გვექნება საუბარი).

იბადება კითხვა: რა პირობებმა შეუწყვეს ხელი ჩხარის დაწინაურებას და მნიშვნელოვანი სავაჭრო-ადმინისტრაციულ-ხელოსნული ცენტრის წარმოქმნას? ამ კითხვაზე რომ პასუხი გავცეთ, პირველ რიგში, ის გეოგრაფიული გარემო უნდა გავითვალისწინოთ, სიდაც ჩხარი მდებარეობდა და მდებარეობს.

ჯერ კიდევ პროკოპი ექსარიელი ამბობდა მე-9 ს-ში, რომ „სკანდესსა და შორაპნის მიდამოებში არ მოდის არც ხორბალი, არც ღვინო, არც სხვა

რამ სიყვით და ადგილობრივი მოსახლეობა თავის გამოკვებას მხოლოდ ხელოსნობით ახერხებს-ო“. მაშასადამე, ხელოსნობა-ვაჭრობის განვითარება განპირობებული იყო უპირატესად ბუნებრივი პირობებით: სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოება-გასაღებისათვის ამ რეგიონში შესაფერისი პირობები არ არსებობდა და ამიტომაც აქ მცხოვრებ ადამიანებს, თავი რომ ერჩინათ, აუცილებლად უნდა შეესწავლათ რაიმე ხელობა.

მეორე მიზეზი ჩხარის დაწინაურებას იყო ის, რომ იგი შემოღარგულია მთებით და უშუალოდ მის გარსაშტის უქმნიდა ვაკეებს.

მესამე და, ჩვენი აზრით, უმთავრესი ხელშემწყობი გარემოება ჩხარის ქალაქად გადაქცევისა მდგომარეობდა მის ცენტრალურ სავაჭრო-სატრანზიტო მაგისტრალზე მდებარეობაში: აქ თავს იყრება საქართველოს ყველა კუთხიდან მომავალი სავაჭრო გზები, რაც საშუალებას აძლევდა ადგილობრივ მცხოვრებთ, ფართო აღენ-მიცემობა გაეჩაღებ-

ნათ აღმოსავლეთიდან თუ დასავლეთიდან მომავალ სავაჭრო ქარავნებთან: გაეყიდათ თავიანთი ნახელავი და სამაგიეროდ შეეყიდათ მათთვის საჭირო საქონელი, ყველა პირობა უწყობდა ხელს ჩხარს. რათა იგი მნიშვნელოვან სავაჭრო ქალაქად ქცეულიყო. რასაკვირველია, მთელს ქვეყანაში შექმნილი პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარება მასზეც ახდენდა გავლენას. რის გამოც ჩხარს ჰქონია დატემა-გაპარტახებისა და აღზევების პერიოდები.

დღეისათვის ჩხარში შემორჩენილია რამოდენიმე ეკლესია (წმ. გიორგის სახელობის, ოქონის მაცხოვრის, საკვირაო), სამრეკლო, გალავანი და ისტორიული წყარო, რომლის შესახებაც ვახუშტი გვეუბნება: „ჩხარსზე არს წყარო. ორღარად წოდებული და ქებული“.

ამთა ვითარებამ ყველაზე კარგად და შეტარებით დაუზიანებლად სამრეკლო შემოგვიწინა. იგი მდებარეობს ქალაქის მთავარი გამაგრებული ნაწილის — ციტადელის გალავანში. ციტადელის ფარგლებში მის გარდა მოქცეულია ორი ეკლესია. სამრეკლო კოშკური ტიპისა და შემოსილია ნაძვლად შესრულებული ორნამენტულ-რელიეფური სამკაულით. წმ. ბეთქენიშვილი მის შესახებ ამბობს: „ჩხარის სამრეკლო კლასიკური ეპოქისაა. თოლი კვისაგან აგებული ის ღამაში ჩუქურთმებითაა შემკული. სამრეკლო დაახლოებით მე-15-16 სს-შია აგებული და ქართული ხუროთმოძღვრების განვითარების ერთ-ერთ სინტერესურს ნიმუშს წარმოადგენს. მისი ქვედა სართული ციტადელში საპარაოდ შესასვლელია იყო (ამჟამად იგი ამოქოვლილია), მეორე სართული — სამლოცველო, მესამე ეს საკუთრივ სამრეკლო. რასაკვირვებელია ამ ტიპის მხოლოდ ხაზონდნობე ძეგლია შემორჩენილი (მაგ.: ხეთის სამრეკლო სამცხეში). სამრეკლოს ალაგ-ალაგ ეტყობა, რომ რამდენჯერმე გაუმაგრებიათ, მაგრამ მისი ზოგიერთი ნაწილი მაინც ავარიულ მდგომარეობაშია. აღმოსავლეთის ფასადის ქვედა ნაწილი მზარია გაჩენილი, ხოლო სამხრეთ-დასავლეთ ზედა კუთხეში რამოდენიმე ქვა მოკრეპულია და შეიძლება ჩამოვარდეს.“

რაც შეეხება ციტადელის ფარგლებში მოქცეულ ორ ეკლესიას, ამთავითვე აღვნიშნავთ, რომ ერთ-ერთი მათგანი აღარ არსებობს (მასზე ადგილობრივ მცხოვრებთა საფლავებია), მეორისაგან კი მხოლოდ საკურობხეველია შემორჩენილი. დღეისთვის არარსებული ეკლესია წმ.

გიორგის სახელზე იყო აგებული. წმ. ბერძენიშვილის მოწმობით, იგი დღე ტაძარი უდგოდა. „იმჟვე ეპოქისა. თუ უფრო აღირინდელი არა. რა ხნისაც ეს სამრეკლოა“. ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესია იმდენად თავისი არქიტექტურული თავისებურებებით არ იყო ღირსშესანიშნავი, რამდენადაც იმით, რომ მასში ინახებოდა მთელ საქართველოში განთქმული ვერცხლის ჭვარი, რომელიც საღვთ-ჩხარის ჭვრის სახელწოდებითაა ცნობილი. იგი შეუქმნია სახელგანთქმულ ქართველ ხელოვნამ მამიე ოქრომქედელს დაახლოებით 1522-1529 წლებში და იღვა საღვთის ეკლესიის კანკელის წინ. მე-16 სს-ის I ნახევარში იმერეთის მეფე ბაგრატ მესამემ (1510-1565) სამცხე დაიმორჩილა (1535-1545) და ეს ჭვარიც სწორედ იმ პერიოდში იქნა გადმოსვენებული ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიაში და უკანასკნელ დრომდე იქ ინახებოდა, ამჟამად კი დატყლია საქართველოს ხელოვნების მუზეუმში.

ვახუშტი ბატონიშვილი თავის „აღმწერა სამეფოსა საქართველოსა“-ში ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიასა და მასში დატყლი სიწმინდეების შესახებ შემდეგ ცნობას ვაწყვდის: „არს აქა (ჩხარში) ეკლესია უგუნბათო, რომელსა შინა ასვენია ჭვარი დიდ ფრად. მდებარებს მას შინა ბუკი მთავარ-მოწამის გიორგისა. მარათის სასწაულო-მოქმედი. ეს ჭვარი პირველ იყო ყოთანას. შემდგომად სამცხეს. მეერე ბატონს და აწ აქა“.

მე-18 სს-ის 90-იან წლებში ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიაში დაკრძალულ იქნა იმერეთის უიღბლო მეფე, სოლომონ I-ის ბიძაშვილი და სოლომონ მეორის შუურბიგებელი მოქიშვე დავით გიორგის ძე (1784-1789),

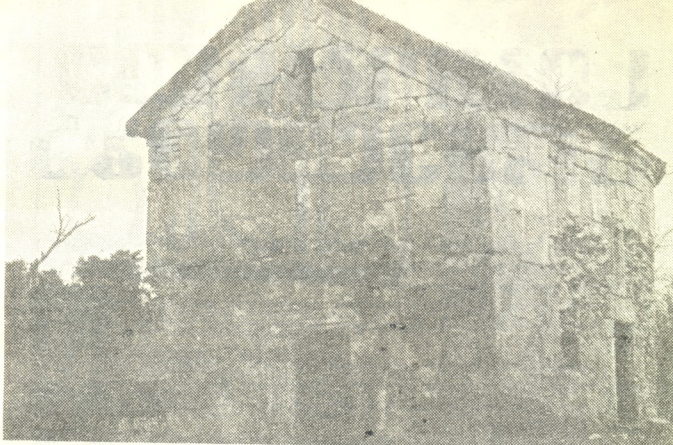
„რომელც ჩხარელებმა. ახალციხეს გარდაცვალებული, მალევე მოასვენეს და აქ დაასაფლავეს“.

მე-19 სს-ის 20-იან წლებში საქართველოში მოგზაურობდა ჟან-ფრანსუა გამბა — საფრანგეთის მეფის კონსული თბილისში. მას საშუალება ჰქონდა, გასცნობოდა ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეს, ამ შობიეკილილებთა ნიადაგზე გამამ დაწერა წიგნი „მოგზაურობა ამიერკავკასიაში“. რომელიც საქაზოდ უხეხი სინოპელებს დატყლი ჩხარისა და მისი ცხოველებების შესახებ ირკვევა. რომ მე-18 სს-ის 30-იან წლებში აღდგენილი წმ. გიორგის ეკლესია იმ დროისთვის ისევ სარესტავრაციო გამხდარა.

მე-19 სს-ის მეორე ნახევარში მისი მდგომარეობა იმდენად გაუარესებულია, რომ ჩხარელებს საჭიროდ მიუჩნევიათ იქვე, გალავანს შიგნით, ახალი ტაძრის აშენება და მართლაც აუღებიათ იგი „აფხაზეთის ყოფილი მთავრის მიხეილ შერვაშიძის დახმარებით“, რისთვისაც „მოუხმარიათ ნაწლობრივ ძველი ტაძრის ქვები“. რასაკვირველია, წმ. გიორგის საყდრის სიწმინდეებს ახლდააშენებულ ეკლესიაში გადასაცემებდნენ.

რაც შეეხება წმ. გიორგის ეკლესიას, წმ. ბერძენიშვილის მიითითებით, იგი მე-19-20 სს-ითა მიჯნაზე დაწვეფულია. უნდა ითქვას, რომ უკეთესი ბედი არც ახალ ეკლესიას სწევია, რომელიც მე-20 სს-ის ურწმუნოებისა და ვანდალიზმის მსხვერპლი შეიქმნა. იგი დაანგრეს და მისი ქვებით ააბნოს შერვაბა ააგეს. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დღეს მისგან მხოლოდ საკურობხეველია გადაჩენილი“.

ციტადელს თავზე გადმოჰყურებს ოქონის მთა, სადაც დგას მე-15-16

სა-ის მიწანზე აგებული მაცხოვრის ეკლესია. ნ. ბერძენიშვილი მისი მდებარეობის შესახებ ამბობს: „იშვიათი სანახაობა იმდენად თვალწინ ოქონის ეკლესიის გალავნიდან, ჩრდილოეთით ტყიბულის მთები აუარებელი ბუნებრივი ქვაბებით, ტყიანი ხეებით, მკაცრი კლდეებით, სათი მზრთი გადამშლილი ზემო იმერეთის ზეგანი, მიდამული სოფლებით, შორს, სამხრეთით, ღაღისა და ფერსათის მთალი მთები... ეკლესიის ეზოს ამშვენებს უთხოვარის საუკუნოვანი ხეები, ისინი ჭრთ კიდევ სლად დგანან“.

ოქონის ეკლესია დარბაზული ტიპის ნაგებობებს განეკუთვნება, იგი მცირე ზომისაა, აგებულია დიდი, შედარებით უხეშად დამუშავებული თლილი ქვებით. გარშემო მორთულობა არ გააჩნია, სამაგიეროდ, საკუთხეველში შემორჩენილი მხატვრობა გვიან შუა საუკუნეების სავსებით ფერწერის ერთ-ერთი საინტერესო ნიმუშს წარმოადგენს. ფრესკები ეკლესიის შიგნით თანადროულია, ე.ი. დაახლოებით მე-15-16 სს-ისა.

ღღისათვის ოქონის ეკლესია სავალალო მდგომარეობაშია: შენობის დასავლეთი ნაწილის სახურავი მთლიანად აყრილია და ის ოია ცს-ქვეშაა დატოვებული; აღმოსავლეთ ნაწილში ბზარბობა, რაც საფრთხეს უქმნის ისედაც დაზიანებულ მხატვრობას. თეთი მხატვრობა რესტავრაცორთა მიერ სასწრაფოდ გაწმენდა-სა და აღდგენას საჭიროებს.

თავად ჩხარის მე-17 ს-ის 30-იან წლებში ქალაქს წარმოადგენდა, რასაც ადასტურებს 1651 წელს ლევან დადიანის ბრძანებით მოქმედი ილირის წმ. გიორგის დიდ ხატზე გაკეთებული წარწერაც: „ამავე ეპისა აუყარეთ სრულებით ქალაქი ჩხარი,

მოვასიბთ ზუგდიდს და დავსახლეთ აღდგოსა რუხისასა“.

რუხში ჩხარული მოსახლეობის ჩასახლებაზე მეტყველებს ხონის წმ. გიორგის 1636 წელს მოქმედი ხატის წარწერაც.

მე-17 ს-ის ლევან დადიანისაგან დაქცეული ჩხარის აღდგენა-განახლება იმერეთის მეფე ალექსანდრე მეხუთემ იკისრა, რომელმაც 30-იანი წლების მიწურულს წმ. გიორგის ეკლესიასთან ერთად თავად ჩხარიც აღადგინა და ისევ ქალაქად აქცია. აქედან მოყოლებული, ისევ გაიზარდა ჩხარის, როგორც სავაჭრო-აღმინსტრაციული ცენტრის, შიიშენილობა, იგი მე-18 ს-ში დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთი უმთავრესი სავაჭრო პუნქტი იყო.

1810 წელს რუსეთის მიერ იმერეთის სამეფოს დაპყრობამ ძალიან მძიმედ იმოქმედა მის მოსახლეობაზე. აუტანელმა მოპყრობამ და უსამართლობამ ხალხს იარღი ადებინა ხელში — 1819 წელს იმერეთში აჯანყებამ იფეთქა, ჩხარი ამ აჯანყების მძლავრ ყერას წარმოადგენდა, ხოლო ჩხარის უპისკობისი მის ერთ-ერთ მეთაურად ითვლებოდა, სამწუხაროდ, აჯანყება დამარცხდა და რუსმა ჯარისკაცებმა სხვეითან ერთად ჩხარზეც იძიეს შური: დაანგრიეს და გაპარცევეს იგი.

ამიტომაც იყო, რომ გამებს მოგზაურობის დროს ჩხარის მხოლოდ პატარა სოფელსა წარმოადგენდა, რუსულმა მმართველობამ მე-19 ს-ში აუწახალურებელი ზიანი მიიყენა იმ პუნქტებს, რომლებიც იმერეთ-ქართლის მთავარი სავაჭრო-სატრანზიტო გზის მარშრუტზე მდებარეობდნენ და რომლებიც ზვენი წყაროლის დასაწყისში უკვე მოვიხსენიეთ. აღნიშნული გზის სხვაგან გადატანის გამო ჩხარის სავაჭრო პოტენციალი

და შესაძლებლობანი საგრძობად შემცირდა. შესუსტდა და მხოლოდ და მხოლოდ მეზობელი სოფლების ინტერესებსა ემსახურებოდა.

საქართველოში საბჭოთა ხელი-სუფულის დამყარების შემდეგ ჩხარი რაიონული ცენტრი გახდა, ამ მოვალეობის იგი 1951 წლამდე ასრულებდა. აქ, ისევე როგორც სხვაგან, მთელ საქართველოში, 20-30-იან წლებში აქტიური ბრძოლა სწარმოებდა კოლექტივისაციის მომხრეებსა და მოწინააღმდეგეებს შორის. ნ. ბერძენიშვილი კარგად შენიშნა, რომ ჩხარის მოსახლეობა აშკარად ეველ დროს, ე.ი. კერძო საკუთრებას ანიჭებდა უპირატესობას და ახალ დროება თვალში არ მოსდიოდა. აი, როგორ აქვს მას აღწერილი ჩხარის იმდროინდელი (ე.ი. 1932 წლის) მდგომარეობა: „... ჩხარისკენ გაუდქმით, კვირა იყო და ჩხარში გარშემო სოფლებიდან ხალხი მრავლად მოდიოდა. გზაში გაუმარგული სიმინდის ყანები გვხვებოდა... ეს კოლექტივისაა, ნიშნის მოგებით გვეუბნებიან სავაჭრო მისიველი გულე-სკაციები. დედაკაციები არ ფარვენ და ხმაძალა გაიძახიან კოლექტივის უსაქმობაზე.“

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, დამყარობების კოლენიალურმა პოლიტიკამ მე-19 ს-ში სავაჭრო მაგისტრალის სხვა აღდგოსა გადართვა და ჩხარის, როგორც მისი ერთ-ერთი უმთავრესი ცენტრის, დაქინება გამოიწვია. მასში ბაზრობები, ქალაქობები სულ უფრო და უფრო იშვიათად ტარდებოდა, სულ უფრო და უფრო იშვიათად ისმდა გრდემლზე დაცემული უროს ხმა... აღორ იყო აუცილებელი რაიმე ხელობის შესწავლა, თავის გამოკვება სამთავარო წასვლითაც შეიძლებოდა. ეს პროცესი, დაწყებული ცარიზმის დროს, ბოლოსკენ უკვე მსასურთი ენერგიულობითა და გულმოდგინებით განაგრძეს და დაასრულეს: ყერძო საკუთრების გაუქმებით საბოლოოდ დაუტოვა ძირს ჩხარის ეკონომიკა, მოსახლეობას წარმოებისა და ახლის, ლამაზის, გამოჩრქეულის, შექმნის ინტერესი დაუკარგეს.

ღღეს კი გვინდა გვეჭიროდეს, რომ ისევ აღსადგება ის ძველთაძველი ტრადიციები, რომლებითაც მუდამ ამაყოფნა ჩხარული კაცი და მუდამ-რუნდეს ჩხარს ის ისტორიული ფუნქცია (ხელოსნობის ცენტრისა, თუნდაც რაიონული მასშტაბით), რომელიც საუკუნეთა განმავლობაში ყალიბდებოდა.

გოგია საბითქა
თბილისის უნივერსიტეტის
მე-4 კურსის სტუდენტი

სიზოზხლ გრქელღეზა

წავიდა ჩვენგან რევაზ ინანიშვილი. დიდუბის პანთონში დაიპყვირა სამუდამო განსასვენებელი სწორად იმ დღეებში, როცა თბილისის თავზე სოლომის ცოლმა დატრიალდა.

ეს ის დროა, გაჭირვებულბული უგუნურება გონებას რომ კარგავს და ქაშუტეთის სითეთრეში ჩრებნივით დაფრილბუებნ ქვარტლიანი ღრუბლები.

წავიდა ამ ანგრეული ქვეყნიდან „პატარა“, ფიქრიანი აღმამინების სულში ჩამხედვარი დიდი მწერალი, უაღრესად კეთილი. გულლია კაცი. რუსთაველის პროსპექტიდან წამოსულ ტყვიამფრქვევების კაკანში გაეცალა წუთისოფელს.

ქართულმა მწერლობამ, მშობლიურმა ლიტერატურამ დაკარგა მხატვრული სიტყვის დიდებული ოსტატი, ხალასი შემოქმედი, ერისკაცი, რომელსაც ქვეყნის ტყვილი მართლა ტკიოდა.

მაგრამ იქნებ ახლა უფრო ხელშესახებია მისი ადგილი უკვდავი წინაპარი მწერლების გვერდით. აქედან იქნებ უფრო თვალხილულად დაინახებია მისი მწერლური სიმაღლეც. ავი უთქვამთ კიდევ: მწერლის სირღმესიმაღლეს უტყუარად მხოლოდ სიკვდილი ზომავს.

„სიღამო ხანის ჩანაწერების“ ავტორმა თანამედროვე ქართულ მწერლობაში სიცოცხლეშივე დაიკავა ღირსეული ადგილი და იგი ბევრჯერ მოუხსენებიათ იმ მწერლებთან, რომელთაც საერთოდ არ უწერიათ სიკვდილი.

ფ

აფხულის დლია. მზე ჭერ არ ამოსულა. სოფლის წყაროსთან ხელკოკიანი ქალები და ნახირში გასარეკი ძროხები დგანან. ძროხები გულგრილად იცოხნებიან, ქალები მილიდან ნეკის სიმსხოდ ჩამომავალ წყალს მისჩერებიან.

მოდის ერთი შუახნის ქალიც — გამხდარი, გასნეულბული, შავყვითელი. პატარა პირწამტვრეულ სურას ლოდზე მიაყუდებს: — დლია მშვიდობისა, ქალბო-ო, — იტყვის გაგრძელებით, ლოდზე დაჯდება და მოსახვევის ბოლოებს ჩამოიშლის, თითქოს დასცხმოდვდეს.

— მშვიდობა მოგცეს, გაგიმარჯოს. როგორა ხარ, ანაო! — მიუგებენ ქალები.

— კარგად, გენაცვალე, კარგად. ქალი მოსახვევს უკან გადაიწევის და შექლარავებულ თმას დამკნარი ხელისგულბებით ისწორებს საფეთქლებთან.

— მოდი, შენ აავსე, ანაო!
— არა, რასა ბრძანებთ, ქა, მე სად მეჩქარება, შინ ვინა მყავს. ბიჭი იყო და გათენებისასვე წავიდა.

— იყო, ქალი?
— იყო, დედა ენაცვალოს. გასუქბულია, დავაყკაცებული, ყვღვავსებული. აი, ბეჭები! ხალაში არ

რეზუმი

რევაზ ინანიშვილი

ენტევა. ცოტა ხანიც, დედი, ცოტა ხანიც და მერ სულ შენთან ვიქნებო. სახლს დავადგათ, წითელი ენუშით გადავგზოროთ, ეზოც კარვად შემოვგობობოთ. მხრებამდე ვერც კი მწვდები, დედა ენაცვალის იმასა. დაესვი, ფეხები დავაბანინე. ბროლი, ქალი, ბროლი! მამანეფსა ჰქონდა სწორედ ეგეთი ფეხები. ჩავუხალე კვერცხები, სულ ახალთახალი კვერცხები, ერბოში, იმისთვისა მაქვს შენახული საკუთრად. შენაო, დედაო, შენ უნდა სჯამოო, მე დამიდგა. თითონ მომიტევა პურიც, მე არა მშიაო. მე შენ შიმშილის ქვეყნიდან ხომ არ გგონივარ მოსულიო. ვერინბოდა, სულ თეთრი სიკეთის დიდები გადადსიროდა სახეზე. დადის, დადის.

მალ-მალე გადაისვამს ხელს ქოჩორზე. დარჩი-მეთქი, დედა გენაცვალოს, შეილო, ჩავვიდე ხელი. აი, მაცხები, ორ ხელს ძლივს შემოუწვდენ, ქალი. არაო, დედიო, არ წავიდე, არ შეიძლებაო. ეგრე კი არ არის, იქვე დიდი საქმე მახარიაო, ძალით გამამეზინა ხელი იმ ჭიუტმა. გამამეზინა ხელი და წავიდა სიცოცხლით. ნეტავ შენს დედასაო, იტყობით.

ქალები ბედავენ და ბოლომდე ვერ გაუბედავთ მისკენ გახედვა. მილიან რომ ჩაცუქტულა და წყალს სურას უმარჯვენს, ის ჩამპუტბუტებს შემღვრეულ გუბებს:

— ვაი, შე საცოდავო, შენა.

იქსაქსაქსი ბუღი

აქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი კუთხე — იმერეთი განთქმულია თავისი ისტორიული სიძველეებით: ანტიკური და ფეოდალური ხანის ქალაქებითა და ნასახლარებით, ხიდებითა და არქიტექტურული ძეგლებით... მარტო გელათის, ვარციხის, ბაგრატიის ტაძრის, კაცხის, სკანდის, ვანისა და შორაპნის დასახელება იკმარებდა ამის დასადასტურებლად. ყველა ზემოთჩამოთვლილი ძეგლი სპეციალისტების ყურადღების ცენტრში იყო მუდამ და, რასაკვირველია, ეს ასეც უნდა ყოფილიყო, მაგრამ იმერეთში არის ძეგლები, რომლებიც ჩრგვრობით სპეციალური შესწავლის საგანი არ გამხდარან, თუმცა კი თავიანთი ისტორიული მნიშვნელობითა თუ არქიტექტურული თავისებურებებით სავსებით იმსახურებენ ყურადღებას.

ვინაიდან ამჟამად საქართველოში დღეი ყურადღება ექცევა ცალკეული სოფლებისა თუ ქალაქების და მათში არსებული სიძველეების შესწავლას, საქიროდ მიგვიჩინია, გვიან შუა საუკუნეების დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ცენტრის — ჩხარის, მისი ისტორიისა და იქ არსებული ძეგლების შესახებ ვისაუბროთ.

სოფელი ჩხარი მდებარეობს იმერეთის გულში, ისტორიული არგვეთის მხარეში, დღევანდელი თერჯოლის რაიონის ტერიტორიაზე, იგი რაიონული ცენტრიდან ცხრა კილომეტრითაა დაშორებული. ჩხარი საკმაოდ მაღალ პლატოზეა აშენებული, საიდანაც ხელისგულივით მოჩანს მთელი იმერეთი. სწორედ მეტად ხელსაყრელი ადგილმდებარეობისა და ცენტრალურ სავაჭრო-საბარანზიტო გზებზე მდებარეობის გამო იქცა ჩხარი სავაჭრო-ადმინისტრაციულ ცენტრად, იგი უდიდეს როლს თამაშობდა იმერეთის სამეფოს საავაგო-სავაჭრო ურთიერთობაში. მისი სახელი იმდენად პოპულარული და ცნობილი იყო, რომ

იმერეთის ამ ნაწილს „ჩხარის ქვეყნის“ სახელწოდებითაც იხსენიებდნენ.

საერთოდ ჩხარი ისტორიულ წყაროებში მე-17 ს-დან მოიხსენიება, მაგრამ ეჭვგარეშეა, რომ იგი წინა საუკუნეებშიც საკმაოდ მნიშვნელოვანი პუნქტი უნდა ყოფილიყო, რაზედაც მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ მესხეთიდან მე-16 ს-ის I ნახევარში ჩამოტანილი ჯვარი სწორედ ჩხარის ეკლესიაში დასვენეს (ამ ჯვარის შესახებ ქვემოთ გვექნება საუბარი).

იხადება კითხვა: რა პირობებში შეუწყვეს ხელი ჩხარის დაწინაურებას და მნიშვნელოვანი სავაჭრო-ადმინისტრაციულ-ხელოსნური ცენტრის წარმოქმნას? ამ კითხვაზე რომ პასუხი გავცეთ, პირველ რიგში, ის გეოგრაფიული გარემო უნდა გავიფიქროსინოთ, სადაც ჩხარი მდებარეობდა და მდებარეობს.

ჯერ კიდევ პროკოპი კესარიელი ამბობდა მე-6 ს-ში, რომ „სკანდესა და შორაპნის მიდამოებში არ მოდის არც ხორბალი, არც ღვინო, არც ხხვა

რამ სიკეთე და ადგილობრივი მოსახლეობა თავის გამოკვებას მხოლოდ ხელოსნობით ახერგებს-ო“. მაშასადამე, ხელოსნობა-ვაჭრობის განვითარება განპირობებული იყო უპირატესად ბუნებრივი პირობებით: სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოება-დასაღებისათვის ამ რეგიონში შესაფერისი პირობები არ არსებობდა და ამიტომაც აქ მცხოვრებ ადამიანებს, თავი რომ ერჩინათ, აუცილებლად უნდა შეესწავლათ რაიმე ხელობა.

მეორე მიზეზი ჩხარის დაწინაურებისა იყო ის, რომ იგი შემოფარგლულია მთებით და უშიშროების გარანტიას უქმნიდა ვაჭრებს.

მესამე და, ჩვენი აზრით, უმთავრესი ხელშემწყობი გარემოება ჩხარის ქალაქად გადაქცევისა მდგომარეობდა მის ცენტრალურ სავაჭრო-საბარანზიტო მაგისტრალზე მდებარეობაში: აქ თავს იყრიდა საქართველოს ყველა კუთხიდან მომავალი სავაჭრო გზები, რაც საშუალებას აძლევდა ადგილობრივ მცხოვრებთ, ფართო აღებ-მომცობა გაეჩალები-

ნათ აღმოსავლეთიდან თუ დასავლეთიდან მომავალ სავაჭრო ქარავნებთან: გაეყიდათ თვითნათი ნახევარი და სამაგიეროდ შეესყიდათ მათთვის საჭირო საქონელი, ყველა პირობა უწყობდა ხელს ჩხარს. რათა იგი მნიშვნელოვან სავაჭრო ქალაქად ქცეულიყო. რასაკვირველია, მიუღეს ქვეყანაში შექმნილი პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარება მასზეც ახდენდა გავლენას. რის გამოც ჩხარს ჰქონია დაკეზმა-გაპარტახებისა და აღზევების პერიოდები.

დღევანდელი ჩხარში შემორჩენილია რამოდენიმე ეკლესია (წმ. გიორგის სახელობის, ოქონის მაცხოვრის, საკვირაო), სამრევლო, ვალაყანი და ისტორიული წყარო, რომლის შესახებაც ვახუშტი გვეუბნება: „ჩხარსვე არს წყარო, ორღარად წოდებული და ქებული“.

ყმათა ვითარებამ ყველაზე კარგად და შედარებით დაუზიანებლად სამრევლო შემოვიწინა. იგი მდებარეობს ქალაქის მთავარ გამაგრებულ ნაწილს — ციტადელის გალავანში. ციტადელის ფარგლებში მის გარდა მოქცეულია ორი ეკლესია. სამრევლო კოშკური ტიპისაა და შემოსილია ნატყფად შესრულებული ორნამენტულ-რელიეფური სამკაულით. წმ. ბერძენიშვილი მის შესახებ ამბობს: „ჩხარის სამრევლო კლასიკური ეპოქისაა. თლილი ქვისაგან აგებული ის ღამაზი ჩუქურთმებითაა შემკული. სამრევლო დაახლოებით მე-15-16 სს-შია აგებული და ქართული ხუროთმოძღვრების განვითარების ერთ-ერთ საინტერესო ნიმუშს წარმოადგენს. მისი ქვედა სართული ციტადელში საპარადო შესასვლელი იყო (ამჟამად იგი ამოჭოლილია), მეორე სართული — სამლოცველო, მესამე კი საკუთრივ სამრევლო. სამრევლოში ამ ტიპის მხოლოდ რამოდენიმე ძეგლია შემორჩენილი (მაგ.: ხეთის სამრევლო სამცხეში). სამრევლოს ალვა-ალვა ეტყობა, რომ რამდენჯერმე გაუმაგრებიათ. მაგრამ მისი ზოგადი ნაწილი მაინც ავაირულ მდგომარეობაშია. აღმოსავლეთის ფსადის ქვედა ნაწილში ბზარია გაჩენილი, ხოლო სამრევლო-დასავლეთ ზედა კუთხეში რამოდენიმე ქვა მორყეულია და შეიძლება ჩამოვარდეს.

რაც შეეხება ციტადელის ფარგლებში მოქცეულ ორ ეკლესიას, ამთავებოდ აღვნიშნავთ, რომ ერთ-ერთი მთავანი ადარ არსებობს (მასზე აღვიღოთ მცხოვრებთა საფლავები), მეორე კი მხოლოდ საკურთხეველია შემორჩენილი. დღევანდელი არარსებული ეკლესია წმ.

გიორგის სახელზე იყო აგებული. წმ. ბერძენიშვილის მოწმობით. იგი დიდი ტაძარი ყოფილა. „იმევე აბოქისა, თუ უფრო აღრინდელი არა, რა ჩნისაც ეს სამრევლოა“. ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესია იმდენად თავისი არქიტექტურული თავისებურებებით არ იყო ღირსშესანიშნავი, რამდენადაც იმით, რომ მასში ინახებოდა მთელ საქართველოში განთქმული ვერცხლის ჭვარი, რომელიც სადგურ-ჩხარის ჭვრის სახელწოდებითა ცნობილი. იგი შეუქმნია სახელეოვან ქართველ ხელოვანს მამიე ოქრომკედელს დაახლოებით 1522-1529 წლებში და იღვა სადგურის ეკლესიის კანკლის წინ. მე-16 სს-ის ნახევარში იმერეთის მეფე ბაგრატ მესამე (1510-1565) სამეფო დაიმორჩილა (1535-1545) და ეს ჭვარიც სწორედ იმ პერიოდში იქნა გადმოსვენებული ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიაში და უქანსკელ დრომეტი იწინებოდა, ამჟამად კი დატყლია საქართველოს ხელოვნების მუზეუმში.

ვახუშტი ბატონიშვილი თავის „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“-ში ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიასა და მასში დატყლი სწინაშეების შესახებ შემდეგ ცნობას გვაწოდებს: „არს აქა (ჩხარში) ეკლესია უფუნბათო, რომელსა შინა ასვენია ჭვარი დიდ ფრად. მდებარეობს მას შინა ბეკი მთავარ-მოქამის გიორგისა. მარადის სასულიერო-მოქმედი. ეს ჭვარი პირველ იყო ყორანთას. შემდგომად სამცხეს, მერე ატოცს და აწ ჩხარს“.

მე-18 სს-ის 90-იან წლებში ჩხარის წმ. გიორგის ეკლესიაში დაკარალებული იქნა იმერეთის უიღბლო მეფე, სოლომონ I-ის ბიძაშვილი და სოლომონ მეორის შეურიგებელი მოქიშპე დავით გიორგის ძე (1784-1789),

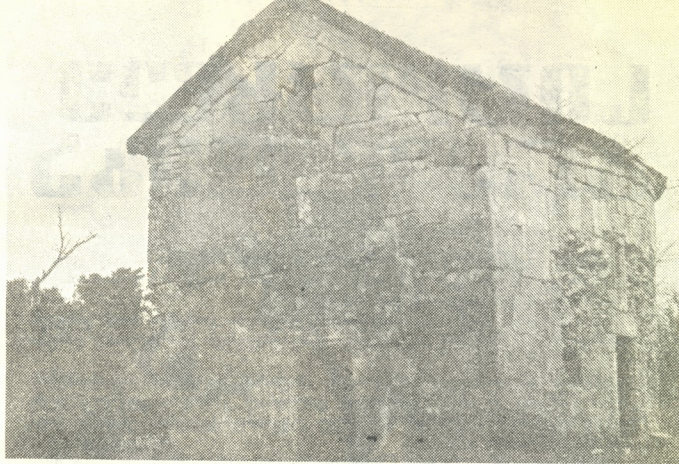
„რომელიც ჩხარელებმა, ახალციხეს გარდაცვალებული, მალევე მოასვენეს და აქ დასასულავს“.

მე-19 სს-ის 20-იან წლებში საქართველოში მოგზაურობდა ჟან-ფრანსუა გამა — ანფრანგეთის მეფის კონსული თბილისში. მას საშუალება ჰქონდა, გასცნობოდა ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეს. ამ შობაქედლივებათა ნიდაღზე გამამ დაწერა წიგნი „მოგზაურობა ამიერკავკასიაში“, რომელშიც საკმაოდ უხეი ცნობები დატყლი ჩხარისა და მისი სიმბეჭელების შესახებ. ირკვევა, რომ მე-18 სს-ის 30-იან წლებში აღდგენილი წმ. გიორგის ეკლესია იმ დროისთვის ისევ სარესტავრაციო გამბარა.

მე-19 სს-ის მეორე ნახევარში მისი მდგომარეობა იმდენად გაუარესებულია, რომ ჩხარელებს საჭიროდ მიუჩნევიათ იქვე, ვალავანს შიგნით, ახალი ტაძრის აშენება და მართლაც აუგიათ იგი „აფხაზეთის ყოფილი მთავრის მიხელო შერვაშიძის დახმარებით“, რისთვისაც „მოუხმარიათ ნაწილობრივ ძველი ტაძრის ქვები“. რასაკვირველია, წმ. გიორგის საყდრის სწინაშეების ახლადაშენებულ ეკლესიაში გადაასვენებდნენ.

რაც შეეხება წმ. გიორგის ეკლესიას, წმ. ბერძენიშვილის მითითებით, იგი მე-19-20 სს-თა მოიჯახდა დაზარეული. „უფდა ითქვას, რომ უკეთესი ბედი არც ახალ ეკლესიას სწევია, რომელიც მე-20 სს-ის ურწმუნობისა და ვანდალიზმის მსხვერპლი შეიქმნა. იგი დაზარადა და მისი ქვებიც თანაღის შენობა აღდგინა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დღეს მისგან მხოლოდ საკურთხეველია გადაჩრჩენილი“.

ციტადელს თავზე გადმოჰყურებს ოქონის მთა. სადაც დღეს მე-15-16

სა-ის მიჯნაზე აგებული მაცხოვრის ეკლესია. ნ. ბერძენიშვილი მისი მდიდარობის შესახებ ამბობს: „იშვითი სანახაობა იძლება თვალწინ ოქონის ეკლესიის გლავნიდან, ჩრდილოეთით ტყიბულის მთები აუარებელი ბუნებრივი ქვაბებით, ტყიანი ბევებით, მკაცრი კლდეებით, სათი მხრით ვადაშლილა ზემო იმერეთის ზეგანი, მიღებული სოფლებით, შორს, სამხრეთით, დაღოსა და ფერისთოს მალალი მთებია... ეკლესიის ეზოს ამშვენებს უთხოვარის საუკუნოვანი ხეები, ისინი ჭერ კიდევ საღად დგანან“.

ოქონის ეკლესია დარბაზული ტიპის ნაგებობებს განეკუთვნება, იგი მკერე ზომაშია. აგებულია დიდი, შედარებით უხეშად დამუშავებული თლილი ქვებით, გარედან მორთულობა არ გააჩნია, სამაგიეროდ, საკურთხეველში შემორჩენილი მხატვრობა ფერად შუა საუკუნეების სავსებით ვერსურის ერთ-ერთ საინტერესო ნიმუშს წარმოადგენს. ფრესკები ეკლესიის აშენების თანადროულია, ე. ი. დაახლოებით მე-15-16 სს-ისა.

დღეისათვის ოქონის ეკლესია სავალაოდ მდგომარეობაშია: შენობის დასავლეთი ნაწილის სახურავი მთლიანად აყრილია და ის ღია კეჩეშია დატოვებული; აღმოსავლეთ ნაწილში ზარბაზია, რაც საფრთხის უქმნის ისედაც დაზიანებულ მხატვრობას. თვით მხატვრობა რესტავრატორთა მიერ სასწრაფოდ გაწმენდას და აღდგენას საჭიროებს.

თავად ჩხარის მე-17 ს-ის 30-იან წლებში ქალაქს წარმოადგენდა, რასაც დასტურებს 1651 წელს ლევან დადიანის ბრძანებით მოქმედი ილიაონის წმ. გიორგის დიდ ხატზე გაკეთებული წარწერა: „ამავე ეპისა ავეურეთ სრულებით ქალაქი ჩხარი,

მოვსენო ზუგდიდს და დავასახლეთ ადგილსა რუხისასა“.

რუხში ჩხარული მოსახლეობის ჩასახლებაზე მკვლევარებს ხონის წმ. გიორგის 1636 წელს მოქმედილი ხატის წარწერაც.

მე-17 ს-ში ლევან დადიანისაგან დატყეული ჩხარის აღდგენა-განახლება იმერეთის მეფე ალექსანდრე მეხუთემ იკისრა, რომელმაც 30-იანი წლების მიწურულს წმ. გიორგის ეკლესიასთან ერთად თავად ჩხარიც აღადგინა და ისევ ქალაქად აქცია. აქედან მოყოლებული, ისევ გაიზარდა ჩხარის, როგორც სავაჭრო-აღმინისტრაციული ცენტრის, მნიშვნელობა. იგი მე-18 ს-ში დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთ უმთავრეს სავაჭრო პუნქტად იყო.

1810 წელს რუსეთის მიერ იმერეთის სამეფოს დაპყრობამ ძალიან მძიმედ იმოქმედა მის მოსახლობაზე. აუტანელმა მოპყრობამ და უსამართლობამ ხალხს იარაღი აღებინა ხელში — 1819 წელს იმერეთში აჯანყება იფეთქა. ჩხარი ამ აჯანყების მძლავრ კერას წარმოადგენდა, ხოლო ჩხარის ეპისკოპოსი მის ერთ-ერთ მეთაურად ითვლებოდა, სამწუხაროდ, აჯანყება დამარცხდა და რუსმა ჯარისკაცებმა სხვებთან ერთად ჩხარზეც იძიეს შური: დაანგრიეს და გააბრძვეეს იგი.

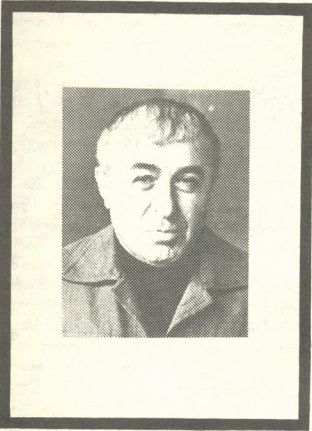
ამიტომაც იყო, რომ ვამბას მოგზაურობის დროს ჩხარი მხოლოდ პატარა სოფელსა წარმოადგენდა.

რუსულმა მმართველობამ მე-19 ს-ში აუნაზღაურებელი ზიანი მიაყენა იმ პუნქტებს, რომლებიც იმერეთ-ჭავჭავილის მთავარი სავაჭრო-საბრუნავო გზის მარშრუტზე მდებარეობდნენ და რომლებიც ჩვენი წერილის დასაწყისში უკვე მოვიხსენიეთ. აღნიშნულ გზის სხვაგან გადაჭარბის გამო ჩხარის სავაჭრო პოტენციალი

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, დამპყრობლების კოლონიზატორმა პოლიტიკამ მე-19 ს-ში სავაჭრო მაგისტრალის სხვა ადგილს გადატანა და ჩხარის, როგორც მისი ერთ-ერთი უმთავრესი ცენტრის, დაკნინება გამოიწვია მასში ბაზრობების, ქალაქობები სულ უფრო და უფრო იმეფიანდებოდა. სულ უფრო და უფრო იმეფიანდებოდა ისმად გარდემლზე და ცეცემულ უროს ხმა... აღარ იყო აუცილებელი რაიმე ხელშეწყობა, თავის გამოკვება საშოგავრ წასვლითაც შეიძლებოდა. ეს პროცესი, დაწყებული ცარიზმის დროს, ბოლომდე კვამმა შესაფერ კენტიკულობათა და გულმოდგინებით გახაგრეს და დასრულეს: კერძო საკუთრების გაუქმებით საბოლოოდ დასცეს ძირს ჩხარის ეკონომიკა, მოსახლეობის წარმოებისა და ახლის, ლამაზის, გამორჩეულის, შექმნის ინტერესი დაუქარბეს.

ღლეს კი გვინდა გვეკუროდეს, რომ ისევ აღსდგება ის ძველთაძველი ტრადიციები, რომლებიც მუდამ ამჟამად ჩხარული კაცი და დღემ-რუნდეს ჩხარს ის ისტორიული თუქმცია (ხელოვნობის ცენტრისა, თუნდაც რაიონული მასშტაბისა), რომელიც საუკუნეთა განმავლობაში ყალიბდებოდა.

სიზოზხლა პრქელღეზა

წყვიღა ზვენგან რევზ ინანიშვილი. დიდუბის პანთეონში დამკვიდრა სამუღამო განსასვენებელი სწორედ იმ დღეებში, როცა თბილისის თავზე სოდომის ცოდვა დატრიალდა.

ეს ის დროა, გაჭირვებულეული უგუფურება გონებას რომ კარგავეს და ქაშუეთის სითეთრეში ზვრებივით დაფრიალებენ ჭვარტლიანი ღრუბლები.

წყვიღა ამ ანგრეული ქვეყნიდან „პატარა“, ფიქრიანი აღმამანების სულში ჩამხედვარი დიდი მწერალი, უადრესად კეთილი, გულლია კაცი. რუსთაველის პროსპექტიდან წამოსულ ტყვიამფრქვევების კაჯანში გაეცალა წუთისოფელს.

ქართულმა მწერლობამ, მშობლიურმა ლიტერატურამ დაკარგა მხატვრული სიტყვის დიდებული ოსტატი, ხალასი შემოქმედი, ერისკაცი, რომელსაც ქვეყნის ტყვილი მართლა ტყიოდა.

მაგრამ იქნებ ახლა უფრო ხელშესახება მისი ადგილი უკვდავი წინაპარი მწერლების გვერდით, აქედან იქნებ უფრო თვალბილულად დიანახება მისი მწერლური სიმაღლეც. აკი უთქვამთ კიდევ: მწერლის სირღმე-სიმაღლეს უტყუარად მხოლოდ სიკვილი ზომავსო.

„სალამო ხანის ჩანაწერების“ ავტორმა თანამედროვე ქართულ მწერლობაში სიცოცხლეშივე დიკვივა ღირსეული ადგილი და იგი ბევრჯერ მოუხსენებიათ იმ მწერლებთან, რომელთაც საერთოდ არ უწყერიათ სიკვილიო.

მ აფხულის დილაა. მზე ჯერ არ ამოსულა. სოფლის წყაროსთან ხელკოკიანი ქალე-ბი და ნახირში გასარეკი ძროხები დგანან. ძროხები გულგრილად იცოხნებიან, ქალები მილიდან ნეკის სიმსოღ ჩამომავალ წყალს მისჩერებიან.

მოდის ერთი შუახნის ქალიც — გამხდარი, გასნეულებული, შავყვითელი. პატარა პირწამტვრეულ სურას ლოდზე მიაყუდებს: — დილა მშვიდობისა, ქალებო-ო, — იტყვის გაგრძელებით, ლოდზე დაჯდება და მისახვევის ბოლოებს ჩამოიშლის, თითქოს დასცხობოდეს.

— მშვიდობა მოგცეს, გაგიმარჯოს. როგორა ხარ, ანანო! — მიუგებენ ქალებო.

— კარგად, გენაცვალე, კარგად. ქალი მოსახვევს უკან გადაიწევის და შეუქადარავებულ თმას დამქნარი ხელისგულებით ისწორებს საფეთქლებთან.

— მოდი, შენ აავსე, ანანო!

— არა, რასა ბრძანებთ, ქა, მე სიდ მექარება, შინ ვინა მყავს. ბიჭი იყო და გათენებლასვე წავიდა.

— იყო, ქალო?

— იყო, დედა ენაცვალოს. გასუქებულა, დაჟუკაცებული, ყვლგავსებული. აი, ბეჭები! ხალათში არ

რეკვი

რეკვი ინანიშვილი

ეტევა. ცოტა ხანიც, დედი, ცოტა ხანიც და მერე სულ შენთან ვიქნებო, სახლს დავადგათ, წითელი ყეშტი ვდადვებოთ, ეზოც კარგად შემოვგლობოთ. მხრებამდე ვერც კი ვწვდები, დედა ენაცვალოს იმას დავესვი, ფეხები დავამანინე. ბროლი, ქალო, ბროლი! მამაჩემსა ჰქონდა სწორედ ვეგეთი ფეხები. ჩავუხალე კვერცხები, სულ ახალთახალი კვერცხები, ერობში, იმისთვისა მიქვს შენახული საკუთრად. შენაო, დედე, შენ უნდა სჭამო, მე დამიდგა. თითონ მომითქება პურიც, მე არა მშობა. მე შენ შიმშილის ქვეყნიდან ხომ არ გგონივარ მოსულიო. ეციენებოდა, სულ თეთრი სიკეთის ვარდები გადასდიოდა სახეზე. დაღის, დაღის,

მალ-მალე გადაისვამს ხელს კოჩორზე. დარჩი-მეთქი, დედა გენაცვალოს, შვილო, ჩავკიდე ხელი. აი, მამაჩემი, ორ ხელს ძლივს შემოუწყვდენ, ქალო. არაო, დედიო, არ წავიდე, არ შეიძლებაო. ვგრე კი არ არის, იქვე დიდი საქმე მამბარიაო. ძალით გამაშვებინა ხელი იმ ჩიუტმა. გამაშვებინა ხელი და წავიდა სიცოცხლილიო. ნეტევ შენს დედასაო, იტყოდიო.

ქალები ბედავენ და ბოლომდე ვერ გაუბედავთ მისკენ გავხედვა. მილოთან რომ ჩაცუტქულა და წყალს სურას უმარჯვებს, ის ჩაპბუტბუტებს შემოდგრეულ გუბებს:

— ვაი, შე საცოდავო, შენა.

საშუალო სკოლა ისე დაკამთარე, მატარებელში არ ექადარეარ, რაიონს იქით ფეხი არ გამოიდგამს. უმაღლეს სასწავლებელში! შესახველვლად დედაქალაქს რომ გამოემგზავრე, მსოფლიოს შვიდი საოცრების ანალოგიით შევადგინე თბილისის ათი ღირსშესანიშნაობა, რომლებიც უპირველესად უნდა შენახა. განსაკუთრებული მონადირებით ექსტრაფილი! მარჯანიშვილის სახელობის თეატრს, სადაც იმ წელიწადს ვახტანგ ტაბლაშვილმა დადგა შექსპირის ტრა-

„ღროშის“ არქივიდან

ნანახმა ვიქველვარი: მართლადინს გადააჭარბა. სექტაკლადიდებულნი იყი. შედეა ჯაფარიძემ კი, მართლაც, სასწავლებრივი შთაბეჭდილება მიახდინა. სცენაზე შეიმობდა ნიჭი, გონიერება და ხილამაზე ერთ დიდ საოცრებად შერწყმული. მის შემდეგ, ვინ იცის, რამდენმა წვალობა ჩაიარა. მე კი ისევ თვალწინ მიდგას რიშოსიან ჯულიეტას გამომშვილდობის სცენა, ჩამუხმის მისი მომჭალოებუბი ხმა: „წახვედი, ჩემო მშრანებულო, ჩემო მეუფეკ“

იმ დღეებში სტუდენტებმა მოხვეწება დაკარგეთ, ლექციებზეც კი რომიეროსა და ჯულიეტას ტრაგიკულ სიყვარულზე გეინდოდა გვემსჯელება, გვეკამათა. ჩვენს წარწვილობას ადლო აულო კროფესორმა დავით ფანელიძემ, საზღვარგარეთის ლიტერატურას რომ გეკითხავდა ლექციის თემა მორიგი დღისთვის გადალო და მთელი ორი საათი ხხენებული სექტაკლის განხილვას მიუძღვნა. ქალბატონ მედეას სცენური წარმატება მის ბიოგრაფიულ მომენტებს დაუკავშირა, გვესაუბრა რევაზ თაბუკაშვილზე, როგორც დიდად ნიჭიერ შემოქმედზე.

ქეშმარიტი სიყვარულით გაიცხორცვებული მედეა ჯაფარიძისა და რევაზ თაბუკაშვილის ოჯახი მუდამ ქართული კულტურისა და ხელოვნების მდრომედ ითვისებოდა, იქ ყველას გული ერისხმი თავდაღუბით მტრდა და იწვოდა. ამიტომ იყო, რევაზ თაბუკაშვილის გარდაცვალება მთელი საქართველო გულისტკიველით რომ შეუხვდა.

მანაშვილზე, გულდამამბეული მიგედი. და უკებ შეება ვერტყმინი. იჯდა ქალბატონი მედეა მწუნხარებით დაორგუნვილი და გატყმილი კი არა, არამედ ახყავად თავაწვეული. თითქოს იგი ახლა რომოს სიტყვებს იმერებდა:

შენ წინდა ლცვით შეაეროე ჩვენი ხელები, შერე მოვიდევს ტრფობის მტერი სიყვლილი თუნდა — ჩემთვის ის კამარა, ჩემი სატრფო ჩემად ვიგულოვი.

ქალბატონი მედეას ჭირთათმენა, მისი გაუტყმლობა და ხიამკითხი სიყვლილზე ამალღება ჩვენ კიდევ ერთ საოცრებად ჩავთვალავთ.

გედია „რომეო და ჯულიეტა“, რომლის მძალატატურმა განხორციელებამ ჩვენს რაიონშიც გამოძახილი კქოვა. დიდი მოწონებითა და აღყრთოვანებით ლაპარაკობდნენ მედეა ჯაფარიძეზე, რომელიც სექტაკლში ჯულიეტას როლს ანახიერებდა. ზოგი თავყინისცემელი ქალბატონ მედეას აქტიოულ ოსტატობას, მის ფიზიკურ და ხულიერ მომზობეულობას, სასწავლებრივ ფერადოვნებოთ ვეიხატავდა.

დადგა ნანატრი დღე ვილოლოგიის ფაკულტეტის პირველი კურსის სტუდენტებმა „რომეო და ჯულიეტაზე“ კოლექტიური დასწრება მოეწესწეს.

ხევსურეთში ვერტმფრენი მოფრინდა

იალაღებზე

მთათუშეთი. სოფელი შენაქო.

მთათუშეთი. დიკლო.

ფოტო სერგო ედიშერაშვილისა

გაბური ეზვა

წაზარა შაბანიძე

აინოტოხროსა

ხისპირანი ცელს და გაეშვება მინდორში.

მირბის და, თითქოს თოკზე ჰყავს გამომშლილი, მიიყოლებს უკან გაბურსაც.

მისიღვს ესეც, ეს საწყალიც, მისიღვს რაც ძალი და ღონე აქვს, მაგრამ ერთი ნაბიჯით, ნაბიჯით კი არა, ერთი გოჯითაც ვერ ეწევა — ვერც ეს ეწევა, არც ის უსწრებს...

ირბენენ დიდხანს, დიდხანს. ერთი სამჯერ მაინც შემოუფლიან იმხელა მინდორს და ბოლოს ისევ იქ, იმ ძველ ადგილზე მივლენ.

გაბური ბალახებში ჩაეცემა. ისეა დალილი, რომ სულს ძლივს ითქვამს, ძველი, დაკრებული საბერველივით ქმინავს, წურწურით ჩამოსლის ოფლი.

დაჯდება ისიც, თათრულად მოიკეცავს ფეხებს, მაგრამ იმას არც არაფერი ეტყობა დალოსა. ზის და ქმეშ-ქმეშ გამოიციქობდა.

„რა ვქნა, — ფიქრობს საცოდავი გაბური, — ამის ჯავრი როგორ შეეკამო, კაცო?!“

უეცრად, თითქოს გონება გაუნთღაო, ნათიბს გადასწვდება, ახლოს მიიხვეტავს და ნელი ბალახისგან ალერდის გრეხვას შეუღდება.

ის ჩმაგი ერთხანს ჩუმაღ უყურებს, მერე თვითონაც დაიწყებს ბალახის გრეხვას.

ადგება გაბური და იმ ალერდით მაგარად გიყრავს ფეხებს.

ისიც, ის ჩმაგიც ამასვე იზამს... აიღებს გაბური თავის ცელს, ამოსევამს ფეხებშუა და ალერდს გასკრის.

ნებში. ყურნალს სიმონ ჩიქოვანი რედაქტორობდა, მე კი ყურნალის მდივანდ მუშაობდი.

გალაკტიონმა ყურნალში დასაბეჭდლდ მოიტანა თავისი ფრიაღ ვრცელი პოემა „მშვიდობის წიგნი“.

მე, რასაკვირველია, ვერ წარმოემდგინა, რომ შეგვეძლო გალაკტიონისათვის უარი გვეთქვა პოემის მთლიანად დაბეჭდვაზე. მაგრამ მოხდა ისე, რომ პოემიდან მხოლოდ ძალიან პატარა ნაწყვეტები დაიბეჭდა ყურნალში. რედაქტორმა — სიმონ ჩიქოვანმა დაახლოებით ასეთი აზრი გამოთქვა მაშინ:

— ჯერ ერთი, ამ პოემის დაბეჭდვით დათვარი სამსახურს გავუწყვეთ თვითონ გალაკტიონს... ეს პოემა სერიოზულია არ არის შესაფერი მისი ნიჭისა... მეორეც, რამდენიმე ათასი სტრიქონი ლექსის დაბეჭდვა მთლად ჩაყალბავს ყურნალის მოცულობა-

საც და მის სახსრებსაც... გარდა ამისა, მე ასე მყამს, რომ ყურნალის ყოველი ახალი ნომრის მომზადება და გამოშვება ყოველთვის ახალი სპექტაკლის მომზადებასა და დადგმას უნდა ჰვადგეს... ამხელა პოემის გაგრძელებებზე ბეჭდვა კი ყველა სპექტაკლს, ყველა საინტერესო წარმოდგენას ჩაგვიშლის... მე კი ამას ვერ ვიზამ... პოემიდან დაბეჭდვად მხოლოდ რამდენიმე პატარა ნაწყვეტს...

რედაქციის მუშაკთაგან ზოგიერთნი რამდენადმე სხვა აზრისანი ვიყავით. მაგრამ რედაქტორს, რასაკვირველია, გადაწყვეტი ხმა ჰქონდა... სიმონ ჩიქოვანი ფართო გზას უსწინდა ახალგაზრდობას. მას საერთოდ არ მიაჩნდა სავალდებულოდ, რომ ყურნალის ყოველ ნომერში წარმოდგენილი ყოფილიყო უკვე სახელმძღვანელო ოსტატები.

ამოსხვამს ისიც. მაგრამ იმის ცელს ხომ ხის პირი აქვს და, რასაკვირველია, ვერ გასჭრის...
წამოფრინდება გაბუერი ზეზე.
წამოიწივს ისიც, მაგრამ აბა. ფეხებშეკრულია და გადავარდება გულადან მიწაზე...
ეცემა გაბუერი და ამოიღებს ლაქებში. თან უკერის — მჩატეა, მსუბუქი, უწონო. შეუტრავს ხელგმაც, ჩასდებს ბალახებში პირველ და ჩაახლეს ერთ გემრიელ წიხლს ბეჭებში.

**

გაბურის სახლის წინ გათხრილ ხაროს პირთან სოფლის ბაღლები მოგროვიდან და შიგ ჩაიკეკრებიან. ხაროში აღერდით ხელფეხგაქრული ის ჩმაგი კაცი ზის.
ბაღლები ზემოდან კენჭებს ესვრიან, აბრაზევენ:
— ეშმაკ, ეშმაკ, გაბურთ ეშმაკ!
ჩმაგი კროლა თვალებით ამოიკეკრება ხაროდან. ზოგჯერ, როცა კენჭი მოხვდება, დაიღრენს და ყვითელ, შეშხარავს ღრჯოლებს აჩენს.
ბაღლებს ის ღრჯოლები აშინებთ — დაფეთებულნი ისევენ უკან, მაგრამ სულ მალე ისევ ახლოს მიდიან და გადავიცეხებლები ჩაიკეკრებიან ხაროში.
გაბური შინიდან გამოდის, ერთხანს შორიდან უყურებს ბაღლების ანცობას, მერე კედელზე მიყუდებ-

ულ სახრებს წამოავლებს ხელს და დასჭყვივლებს:
— ჰიტი, თქვე მიიძუნებო, თქვენ! ბაღლები სიცილით გაიფანტებიან, იქვეურობა ცარიელდება.
გაბური ხაროსთან შიგა და შიგ ჩაიხედავს.
ჩმაგი კაცი მოკუნტული ზის ხაროს ძირში, ზემოდან მარტო ვიწრო მხრები, გალულე კისერი და დიდი თავი მოუჩანს.
გაბური უნბოდ დასჩერებია.
უეტრად, ჩმაგი ამოხვადავს და ჩუბდა გაულომებს.
შემგრალო გაბური მიიხედ-მოიხედავს. მერე გაბურდება და შინ შევა...

**

საფხვნოზე დროული კაცები სხედან, ჩიბუხებს ეწვიან და ღინჯად საუბრობენ:
— ეშმას სოფელში რა უნდა! — ამბობს ბუთლა შავწვერა კაცი.
— მაშ რა გქნათ?
— უნდა გავაძევოთ!
— ეგ რო ხაროდან ამოვეუშავთ. დაღვაჭცივს. — ეუბნება გიგლია.
— აბა, მაშ აქ იყოს, სოფელში?!
— სხვა რა გქნათ...
— გავაძევოთ.
— ამოგვაღებს, რო გავაძევოთ. გაჩუმდებიან და ჩიბუხებს ააპლაცუნებენ.
— ეშმას სოფელში რა უნდა! — თავიდან იწყებს ბუთლა.

— აბა, მაშ რა უყოთ?
— გავაძევოთ!
— რო გავაძევოთ, სოფელს დაგვეცეცეს.
ქვემოთ გაბური გამოჩნდება. უხემოდ, უსიტყვოდ ამოივლის აბმაროს, უნბოდვე ჩამოვდება ლოდზე და გვიბიან პაპირისის კოლოფს ამოიღებს.
ყველა ამ კოლოფს მიაჩერდება მოკრძალებული.
გაბური იქიდან ერთ ცალ პაპირის ამოიღებს. ხელში მოსრისავს, ტარით კოლოფის ზედაპირზე დააკეხნებს და კბილებში გაიჩრის.
აქეთ-იქიდან ცეცხლს მიაგებებენ... გაბური მოუკიდებს. გაფუთილებს და კვამლის გასაფანტავად ჰაერში ხელს გაიქნებს.
— ეშმას სოფელში რა უნდა! ამბობს ცოტა ხნის შემდეგ ბუთლა.
— მაშ, რა გქნათ?
— უნდა გავაძევოთ!
— რას ამბობ, კაცი. — ეუბნება გაბური. — ხო დაგვაქცია, რო გავაძევოთ!
— აბა, მაშ ეშმას სოფელში რა უნდა?
— არ უნდა. მაგრამ სხვა რა გქნათ?
— გავაძევოთ!
— დაგვაქცევს, რო გავაძევოთ... გაჩუმდებიან და ჩაფეკრებულები ჩააჩერდებიან მიწას. მერე დროული კაციები ყალიბის ააპლაცუნებენ. გაბური ისევ პაპირისს ეწევა.

უფრო ადრე „მნათობში“ მე ირაკლი აბაშიძის რედაქტორობის დროსაც ვმუშაობდი. ირაკლი რამდენადმე განსხვავებული სტილის რედაქტორი იყო. იგი ყოველთვის ცდილობდა, რომ ყურნალის ყოველი ნომრის მთავარი საყრდენი თუნდაც ერთი მაინც, რომელიმე სახელოვანი მწერალი ყოფილიყო. ამიტომ მე არ მასხვს, რომ მას რომელიმე ცნობილი მწერლის დაბეჭდვაზე უარი ეთქვას. იგი იმ აზრისა იყო, რომ ყველა სახელოვანეკილი მწერალი უკვე თვით არის უფრო მეტად თავის ნაწარმოებზე პასუხისმგებელი, ვიდრე რომელიმე ახრიაღაზრდა მწერალი. თუნდაც ფრიალ ნიჭიერი. ჩემი დაკვირვებები, „ყურნალ-საბეჭდვლის“ ფორმაც ირაკლისთვის არც თუ ისე ახლობელი თუ ორგანული ცნება იყო.

მე ვლაპარაკობ შეუთარაღებელი თვალისთვის არც თუ ადვილად შესამჩნევ სხვადასხვა ელფერზე. ისე კი, როგორც რედაქტორებს, ერთსაც და მეორესაც, კარგად ესმოდათ თავიანთი მთავარი როლი ჟურნალის იდეურ-მხატვრული ორგანიზატორებისა.
„მნათობის“ სხვა რედაქტორებთან მე არ მიმუშავებია, თვითელ მათგანს უეჭველად თავისი გარკვეული დამსახურება და მიღწეულობის თავისებური სტილი ჰქონდა. მათი ღვაწლი არა იყო, ვფიქრობ, სათანადოდ იქნება შეფასებული ჟურნალის მიკვლევართა და მტერმოყვარეთა მიერ.
რასაკვირველია, დიდა რედაქტორებისა და რედაქციის მუშაკთა რელი... მაგრამ ესენი, როგორც ამბობენ ხოლმე, მიდიან და მიდიან...

მწერლობა კი, მწერლობა, ვინც საბოლოო ანგარიშში შეადგენს ჟურნალის სულსა და გულს. მარად ცოცხლობს და... მარად უნდა ცოცხლობდეს და ვითარდებოდეს.
ვესურვოთ ქართულ მწერლობას და მის სახელოვან ჟურნალს სისუსასვე და ჯანსავე სიცოცხლე! მარად მნათობდეს „მნათობი“.

ლაპროსი კალანდაქი

რამდამციხისბაბა: პუბლიკაცია დასაბეჭდად მოამზადა ანა რატიანმა — მწერლის მეუღლემ.

**

მღუმარედ დგანან მიტოვებული.
სახურეაჩქაქეული ნასახლარები.
დანგრეულ კედლებზე შალღი ამო-
სულა. მონღოებელი ფანჯრები-
დან სიბნელე იმჩირბია.

უბოეს ჰინჭარი მოსდებია.
ნაბოსტანარებსა და ნაქარტოვი-
ლარში შამბი ხარობს.

გზაზე ბალახს გადამფრიალ...

მოუვლელობისგან გამარტახებულ-
ლა სსაფლოაც — მიწაში ღრმად
ჩაფლულან ხეივლით დახორხლოლი
საფლოის ლოდები.

ცაში ყრანტალით დაფრინავენ
ყვაები.

იქვე, სოფლის ბოლოში, მკვდარი
ძროხა გდია. ლეშს დიდრონი, ყელ-
ტიტველა სევაფი ქიძენიან. ფრთბ-
დაშეებულები; ნისკარტადლებულე-
ბი დაბაჯაჯებენ იმის ირგვლივ,
თვალები უქვე ამოუჩიჩქნიათ, მუ-
ცელიც გამოუფატარათ და ახლა
მიჯნულს მისდგამიან.

მიწაზე მიმოფანტულა საქონლის
ფაშვი და ნაწლავები.

მოსწორებით გახუნებულ შვე კე-
ბაში გამოკრული, მუშტისოდენა
დედაბერი ტრიალებს — ბალახებში
ქვას ეძებს, რომ სეავენს ესროლოს
და აუქშოს. მაგრამ ისინი ყურად-
ღებია არ აქცევენ. ლეშით მიგრ-
ალები ძროხას გულ-ღვიძლის დიდ-
დიდ ნაჭერებს ავლევენ და ხარბად
სანსლავენ.

უღლაკობისგან სასოწარკვეთილი

დედაბერი მიწაზე ჩაქდება და მწა-
რედ ტირის...

**

საფინგნოზე ისევ ის კაცები სხე-
დან. ჩიბუხები ეწევიან და დაფიქ-
რებულები ჩასჩრებიან მიწას.
— ეშმას სოფელში რა უნდა!
ამბობს ბუთლა, რომელიც ისე და-
ბერებულა, სულმთლად გათეთრე-
ბული წვერი მუხლზე სცემს.

— მაშ, რა გქნათ?

— გავაძვეოთ!

— სოფელს დაგვიქცევს, რო გა-
ვაძვეოთ.

— აბა, იქ იჯდეს, ხაროში?

— იჯდეს!

— მერე, ეშმას სოფელში რა
უნდა!

— ჰო, არ უნდა, მაგრამ რა გქნათ.

— უნდა გავაძვეოთ!

— არ შიძლება, ამოგვაფდებს.

რო გავაძვეოთ. — ამბობს გაბურ-
და კოლოფიდან ახალ პაპიროსს
იღებს.

რამდენიმე კაცი მამინე მიაგე-
ბებს ცეცხლს.

მერე სხედან და ჩუმად ეწევიან:

გაბური პაპიროსს აბოლებს, სხვები
ჩიბუხებს აბლაუენებენ.

— ეშმას სოფელში რა უნდა!

ამბობს ისევ ბუთლა.

— აბა, მაშ რა გქნათ? — ეითბე-
ბა გვიღია.

— უნდა გავაძვეოთ!

— დაგვიქცევს, არ ექნება.

— კაცო და, ეშმას სოფელში რა უნდა?

უნდა?!

— არ უნდა, მაგრამ...

— მაშ, რა გქნათ?

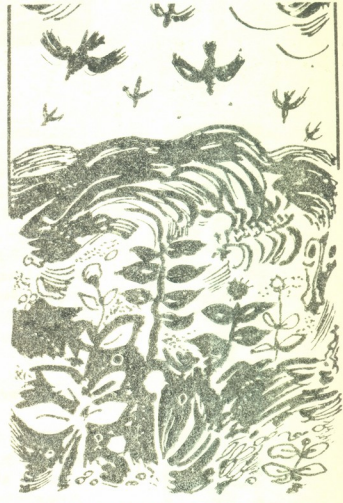
— გავაძვეოთ!

— აგვიღებს, რო გავაძვეოთ...

ისევ გაჩუმდებიან.

გაბური პაპიროსს ეწევა, სხვები,
ყველანი ყალიონებს აბოლებენ.

ქვემოდან, სოფლის ბოლოდან,
ღემით გამაძღარი სეაგების გულ-
მეზმარავი ყაყაში ისმის.

ბიოგრაფიული

თითოეული თინეპო

ერთი ჩვენებური ქვრივი გამახსენ-
და ანახლად და იმის მონაყოლს გად-
მოგვცემთ აქ, ამ კმუნენს ფურცელ-
ზე: თითოეულიან ეტყუოდნენ, საი-
დანაც ის იყო გამოთხოვილი, იმ
ოჯახის შვილებსა...

ჩემი ქორწილის დამესაო — ამტ-
კაცებდა — ცაზე მრავალი რო გა-
მოჩნდა — (მრავალს ნაჯერებულ
ღრუბებზე ვერტყვით, ნაფლეთ-ნა-
ფლეთ რო მოედებია ხოლმე ლამელ

(ცასა) — ჩემს ახალ სამეზობლოში
მკვარა შეიცხადესო. გაისმა თუ
აბა კვილი, უშლა დაფა-ზურნა ჩა-
აჩუქეს და დიდიან-პატარაანდ ყვე-
ლმანი გარეთ გამოვიკრთეთო; ჩემს
დედამთილს აბა, ვინ რას დასწრბე-
და და პირველი ის გამოეცხება მე-
ზობლის მოთქმა-ვაებასაო; ჩემი მ-
მამთილი ამ დროს ძეძვილებსთან
იყო მიმდგარი და იქვე გაუღიოდა
ღმუილი — ვაი, საწყალო იაგორა
და ვაი, საწყალო იაგორაო! ერთ
ხანს ამის მეტი არაფერი უთქვამს,
მერეღა დააბუსტა, მარილის მოსა-
ტანად წვიდა ალბათ. დიდ საქართ-
ველოშიო!.. ბევრი რო არ გაეაგრძე-
ლოო — იტყობა ხოლმე — ვარჯ-
გაგებული არა გექნადა ჯარაო, რა
მგება, რო მოწყებენ ალაპარაკენენ:
სიკვილის წინა ჯერ სულ ერთ ცი-
დახედ ამოუტარებია თავი სულსა
იმ უბედურის პირიდანა, ცხედრი-
თვინ თვლი რო მოუტარებ, გამოილა
და გაკლავილა უშალ ერთ ადლზე-

და, ერთხელ კიდევ გადმოუხედავს
იქიდანა და მოუფრთხებიან იმ შენი
იაგორათვინა. — ე, რა კუქვიან
ჭურჭელში ვმდგარარ და არა მცო-
დნისაო! ჰოი, ძეძვი თვალვებში და ვე-
და გულმუცელში იმასა! — შეპყი-
რა ამის გაგონებაზე ჩემმა დედა-
მთლამა — აქ ვამბობდი, ცხრა-
კვიანთ იაგორა ნაღდი კლდისა-
თქო! სამჯერ მხარუკულმა გადააფუ-
რდა ამანაცა და ვაჩქარებულმა
გადმოაბოტა ისევ ჩვენს დირეზელა.

კულიანი რასა ჰქვიანო — დასკ-
ნინა ბოლოს — მე იმას ვტყრი,
უქან მოუხედავად რო წახვედი, სუ-
ლო! ერთხელ მაინც გადმოგვხედა
ცალი თვალთა შენი თინიკოსთინა
და თუ შავნიზღდობდი, თუ შავნი-
ზღდობდი, აი, თუ შავნიზღდობ-
დი, მოგეფრთხებიანა მერე შენცა,
მაგრამ რო არც იყურები, რო არც
იყურები, რო არც იყურები!.. —
დაიშენდა მუშტებს გულში თითო-
ეულიანთ თინიკო.

კანკა

პართი საბათით მობტ

ქალებს საშუალოდ ერთი საათით მეტი სძინავთ, ვიდრე კაცებს — ასეთი დასკვნა გააკეთეს შვეიცარიელმა ექიმებმა ხანგრძლივი გამოკვლევების შედეგად. ყველაზე შოკად სიწმრები არის შაისში და ივნისში. ყველაზე გრძელი სექტემბერსა და ოქტომბერში.

ნარკომანი ვირთხმატი

შხაშური სიშხვიდე

ახორიგენ მასუხ ტამატივიდან (მადგასკარზა) ფხვში სწვდა ნიაგი, მადასკარელი არ დაიხან, თითონ სწვდა ცხოველს წინა თათს და დიანუო ბრძოლა, რომელიც გაგრძელდა მთელი სათი. ამის შემდეგ წინაგმა „კაბიტულაცია“ გამოაცხადა და გახნნა უხა.

ოთხი დღე უპრავდე

ფელიქს ლოტიტეგერი თუ ყველაზე უკეთესი არა, ალბათ ყველაზე გამძლე მუხიკოსია მხოვლიოში. შვეიცარიის ერთერთ რესტორანში მან გარმონაზე უწყვიტლივ დაუკრა 108 საათი, ანუ ოთხი დღე.

96 წლის პარაშუტინსტი

ამ კვივანაზე უხუცესი პარაშუტინსტი 98 წლის შვეიცარიელი მარიო ბირადორი ტირინოლან, ახლახანს ინსტრუქტორის თანხლებით მან განახორციელა 4000 მეტრამდე გაღმობტომა და ამით დაამხო 98 წლის მარტიველის რეკორდი.

პატუფონის ფირფიტები უმოკლადისხბან

თქვენ არა ჭქონიათ ხაქვე „მუხიკალურ“ ხაქველითან? თუარბე ასეთი შეხამლებელია, პეტერ ლაღონი გერმანიაში ახაღებს პატუფონის ფირფიტებს შოკოლადისხან. დაუქრავს ასეთი ფირფიტა 20 წუთს და შემდეგ მიირთვი...

— რამდენიმე ტონა კონფიტირებული ნარკოტიკისა ინახებოდა პოლიციის უბნის სადაფში, სადაც შეიკრნენ ვირთხები, სამძღობისად დანაურდენ მარხბუნით. შემდეგ თავს დაესხნენ პოლიციელთა შანქანებს და დაღრდნეს სახურავები და იღვეტროგაუვანოლბა, — იუწყება უფრანალი „ჟონ აფრიკა“ (სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა).

მღრღნელებს მიუხიეს კატბის „ბატალიონი“. მავრბ პოლიციელთა ცნობით, ვირთხები არ შემდრკალან ამ ურჩბუნების წინაშე და ორივე მხარეს ხაქმაო „ხარალი“ უნახავს.

200 წლის უმადმატი

ყოველ დღე ადამიანს თავიდან ცვივა უმადან მიმდე თმის ღერი. ამას ამტკიცებს ნიუიორკელი პროფესორი ბოლი. ყოველ ახალ შთაშობავლბას აქვს ნაკლები თმა, ვიდრე წინას. პროფესორის პროგნოზით, კაცობრიობა შეუჩერებლად კარგავს თმას საფარს და 200 წლის შემდეგ, შელოტი გახდებო...

● ფრანგმა პიერ დეფორენლმა სახელი გაითქვა იმით, რომ გახდა სამი შვილის მამა, რომლებიც სხვადასხვა საუკუნეში დაიბადნენ. პირველმა ხამყარო იბილა 1898 წელს, მეორე ბიჭმა 1788-ს, მესამე კი დაიბადა 1801 წელს.

● ნილს პალუსენი უხხალიდან (შვედია) გარდაიცვალა 1907 წელს 160 წლისა. მან დატოვა ორი ვაჟიშვილი: 9 წლის ბიჭი და უფროსი ვაჟი, რომელმაც 198 წელს გადააცილა.

სამოცარიბა, არაბატი

ნუზარა შაბაძე

კინოფოტოსტრობა

ხისპირიან ცელს და გაეშვება მინდორში.

მირბის და, თითქოს თოკზე ჰყავს გამობმული, მიიყოლებს უკან გაბურსაც.

მისდევს ესეც, ეს საწყაოც. მისდევს რაც ძალი და ღონე აქვს, მაგრამ ერთი ნაბიჯით, ნაბიჯით კი არა, ერთი გოჯითაც ვერ ეწევა — ვერც ეს ეწევა. არც ის უსწრებს...

ირბენენ დიდხანს, დიდხანს. ერთი სამკერ მინც შემოუფლიან იმხელა მინდორს და ბოლოს ისევ იქ, იმ ძველ ადგილზე მივლენ.

გაბური ბალახებში ჩაეცემა, ისე დაღლილი, რომ სულს ძლივს ითქვამს, ძველი, დაკერებული საბერელოვით ქშინავს, წურწურით ჩამოსდის ოფლი.

დაჯდება ისიც, თათრულად მოიკეცავს ფეხებს, მაგრამ იმას არც არაფერი ეტყობა დაღლისა. ზის და ქვეშ-ქვეშ გამოიციქობა.

„რა გქნა... — ფიქრობს საცოდავი გაბური, — ამის ჭავრი როგორ შეეკამო, კაცო?!“

უცრად, თითქოს გონება გაუნათლაო, ნათიბს გადასწვდება, ახლოს მიიხვეტვს და ნელი ბალახისგან ალერდის გრეხვას შეუღდება.

ის ჩმავე ერთხანს ჩუმად უყურებს, მერე თვითონაც დაიწყებს ბალახის გრეხვას.

ადგება გაბური და იმ ალერდით მაგრად გაიკრავს ფეხებს.

ისიც, ის ჩმავეც ამასვე იზამს...

აიღებს გაბური თავის ცელს, ამოისკვამს ფეხებშუა და ალერდს გასკრის.

ნებში. ყურნალს სიმონ ჩიქოვანი რედაქტორობდა, მე კი ყურნალის მდივანდ ვმუშაობდი.

გალაკტიონმა ყურნალში დასაბუქლად მოიტანა თავისი ფრიად ვრცელი პოემა „მშვიდობის წიგნი“.

მე, რასაკვირველია, ვერ წარმოვმედიხა, რომ შეგვეძლო გალაკტიონისათვის უარი გვეთქვა პოემის მთლიანად დაბეჭდვაზე. მაგრამ მოხდა ისე, რომ პოემიდან მხოლოდ ძალიან პატარა ნაწყვეტები დაიბეჭდა ყურნალში. რედაქტორმა — სიმონ ჩიქოვანმა დაახლოებით ასეთი აზრი გამოთქვა მაშინ:

— ჯერ ერთი, ამ პოემის დაბეჭდვით დათვურ სამსახურს გავუწყებთ თვითონ გალაკტიონს... ეს პოემა არ უნდა იყოს არის შესაფერი მისი ნიქისა... მეორეც, რამდენიმე ათასი სტრიქონი ლექსის დაბეჭდვა მთლად ჩაყალბავს ყურნალის მოცულობა-

საც და მის სახსრებსაც... გარდა ამისა, მე ასე მწამს, რომ ყურნალის ყოველი ახალი ნომრის მომზადება

და გამოშვება ყოველთვის ახალი სპექტაკლის მომზადებასა და დადგმას უნდა ჰგავდეს... ამხელა პოემის გაგრძელებებით ბეჭდვა კი ყველა სპექტაკლს, ყველა საინტერესო წარმოდგენას ჩაგვიშლის... მე კი ამას ვერ ვიზამ... პოემიდან დაბეჭდვით მხოლოდ რამდენიმე პატარა ნაწყვეტს...

რედაქციის მუშაკათან ზოგიერთი რამდენიმე სხვა აზრისანი ვიყავით, მაგრამ რედაქტორს, რასაკვირველია, გადამწყვეტი ხმა ჰქონდა... სიმონ ჩიქოვანი ფართო გზას უხსნიდა ახალგაზრდობას. მას საერთოდ არ მიაჩნდა საგაღმადგულოდ, რომ ყურნალის ყოველ ნომერში წარმოდგენილი ყოფილიყო უკვე სახელმძოხვეილი ოსტატები.

ამოისვამს ისიც, მაგრამ იმის ცელს ხომ ხის პირი აქვს და. რასაკერაველია, ვერ გასჭირს...
წამოფრინდება გაბურღი ზეზე.
წამოიწვეს ისიც, მაგრამ ამა ფეხებზეკრულია და გადაავარდება გულამა მიწაზე...
ეცემა გაბურღი და ამოიდებს ლაჯებში, თან უკვირო — მჩატია, მსუბუქი. უწონო. შეუტარავს ხელმბასაც, ჩასადებს ბალახებში პირქვე და ჩაახვოს ერთ გემრიელ წიხლს ბეჭეშში.

* *

გაბურღის სახლის წინ გათხრილ ხაროს პირთან სოფლის ბაღლები მოგროვილიან და შიგ ჩაიკეცირებინან. ხაროში აღერდით ხელფეხგაკრული ის ჩმაგი კაცი ზის.
ბაღლები ზემოდან კენჭებს ესვრიან, აბრაზებენ:
— ეშმაგ, ეშმაგ, გაბურღო ეშმაგ!
ჩმაგი ჭროლა თვალებით ამოიკეირება ხაროდან. ზოგჯერ, როცა კენჭი მოხდდება, დაიღრუნს და ყვირთელ შემზარად ღრჯოლებს აჩენს.
ბაღლებს ის ღრჯოლები ამინებთ — დაფეთებულნი ისევენ უკან. მაგრამ სულ მალე ისევ ახლოს მიდინან და გაფაციკებულინი ჩაიკეირებიან ხაროში.
გაბურღი შინიდან გამოდის, ერთხანს შორიდან უყურებს ბაღლების ანცობას, მერე კვლავდებ მიყუდღე-

ბულ სახრეს წამოავლებს ხელს და დასჭყვილებს:
— პაიტ, თქვე მიმუნებო, თქვენა! ბაღლები სიცილით აფიფანტებიან. იჭურბობა ცარიელდება. გაბურღი წაროსთან მივა და შიგ ჩაიხედავს.
ჩმაგი კაცი მოკუნტული ზის ხაროს ძირში, ზემოდან მარტო ვიწრო მხრები, ვალეული კისერი და დიდი თავი მოუჩანს.
გაბურღი უხშირდ დასჩერება.
უეტარდ, ჩმაგი ამოხედავს და ჩუმად გაულმობებს.
შემკრთალი გაბურღი მიხედ-მოიხედავს, მერე გაბრუნდება და შინ შევა...

* *

საფხენოზე დროული კაცები სხედან, ჩიბუხებს ეწვივან და დინჯად საუბრობენ:
— ეშმას სოფელში რა უნდა! — ამბობს ბუთლა შაფწვერა კაცი.
— მაშ რა კენათ?
— უნდა გავაძეგოთ!
— ეგ რო ხაროდან ამოველშვათ. დაგვეჭყეებს, — ეუბნება გოგლია.
— ამა, მაშ აქ იყოს. სოფელში?
— სხვა რა კენათ...
— გავაძეგოთ.
— ამოგავადდებს, რო გავაძეგოთ. გახუმდებიან და ჩიბუხებს ააპლაკუნებენ.
— ეშმას სოფელში რა უნდა! — თავიდან იწყებს ბუთლა.

— ამა, მაშ რა უეყოთ?
— გავაძეგოთ!
— რო გავაძეგოთ, სოფელს დაგვეჭყეებს.
ჭეშმით გაბურღი გამოჩნდება. უხმოდ, უსიტუვოდ ამოივლის აღმართს, უხნოდღვე ჩამოკდება ლოდზე და ჯიბიდან პაპაროსის კოლოფს ამოიღებს.
ყველა ამ კოლოფს მიაჩერდება მოკრძალებით.
გაბურღი იქიდან ერთ ცალ პაპაროსს ამოიღებს, ხელში მოსრისავს, ტარით კოლოფის ზედაპირზე დაეკაკუნებს და კბილებში გაიჩრის.
აქეთ-იქიდან ცეცხლს მიაგებებენ...
გაბურღი მოუჩანს. გაფუთილებს და კვადროს გასაფანტავად პაერში ხელს გაიჭენებს.
— ეშმას სოფელში რა უნდა!
ამბობს ცოტა ხნის შემდეგ ბუთლა.
— მაშ, რა კენათ?
— უნდა გავაძეგოთ!
— რას ამბობ, კაცი, — ეუბნება გაბურღი, — ხო დავაქცია, რო გავაძეგოთ!
— ამა, მაშ ეშმას სოფელში რა უნდა?
— არ უნდა, მაგრამ სხვა რა კენათ?
— გავაძეგოთ!
— დაგვეჭყეებს, რო გავაძეგოთ...
გაჩუმდებიან და ჩაფიქრებულნი ჩააჩერდებიან მიწას. მერე დროული კაცები ყალიონს ააპლაკუნებენ. გაბურღი ისევ პაპაროსს ეწევა.

უფრო ადრე „მნათობში“ მე ირაკლი ამუშობის რედაქტორობის დროსაც ვეშმოიბდი. ირაკლი რამდენადმე განსხვავებული სტილის რედაქტორი იყო. იგი ყოველთვის ცდილობდა, რომ ეურნალის ყოველი ნომრის მთავარი საყრდენი თუნდაც ერთი მაინც, რომელიმე სახელოვანი მწერალი ყოფილიყო. ამიტომ მე არ მახსოვს, რომ მას რომელიმე ცნობილი მწერლის დაბეჭდვაზე უარი ეთქვას. იგი იმ აზრისა იყო, რომ ყველა სახელმწიფეკილი მწერალი უკვე თვით არის უფრო მეტად თავის ნაწარმოებზე პასუხისმგებელი, ვიდრე რომელიმე ახალგაზრდა მწერალი, თუნდაც ფრიად ნიჭიერი. ჩემი დაკვირვებით, „ეურნალ-საშეჭტაკლის“ ფორმაც ირაკლისთვის არც თუ ისე ახლობელი თუ ირანული ცნება იყო.

მე ვლადიკოპო შეუთიარადებელი თვალსათვის არც თუ ადვილად შესამჩნევ სხვადასხვა ელფურებს. ისე კი, როგორც რედაქტორებს, ერთსაც და მეორესაც, კარგად ენსობდათ თვითნატი მთავარი როლი ეურნალის იღვურ-მხატვრული ირანინზატორებისა.
„მნათობის“ სხვა რედაქტორებთან მე არ მიმუშავებია, თვითველ მათგანს უეჭველად თვითი გარკვეული დამსახურება და მოღვაწეობის თავისებური სტილი ჰქონდა. მათი დეაწლი და როლი, ფიქტობ, სათანადოდ იქნება შეფასებული ეურნალის რეკლავართა და მტერმოყვართა მკერ.

რასაკერაველია, დიდა რედაქტორებისა და რედაქციის მუშაკთა როლი... მაგრამ ესენი, როგორც ამბობენ ხოლმე, მიდინან და მოდიან...

მწერლობა კი, მწერლობა, ვინც საბოლოო ანგარიშში შეადგენს ეურნალის სულსა და გულს, მარად ცოცხლობს და... მარად უნდა ცოცხლობდეს და ვითარებობდეს.
ვესურვოთ ქართულ, მწერლობას და მის სახელოვან ეურნალს სისხლსაც და ჯანსაც სიცოცხლე! მარად მნათობებს „მნათობი“.

ლაგროსი კალანდაძე

რედქციისხანს: პუბლიკაცია დასაბეჭდად მოაშუადა ანა რატანმა — მწერლის მეუღლემ.

მღუმარედ ღვანან მიტოვებული. სახურავჩაკეული ნასახლარები. დახრეულ ყელღებზე შალვი ამოსულა. მოღნიშებული ფანჯრებიდან სიბნელი იჩივრება.

ეზოზე ჭინჭარი მოსდგა. ნაბოსტანარება და ნაქარტოფილარში შამბი ხარობს.

გზაზე ბალახ გადაუტლია... მიუღულობისგან ვაპარტახებულა სასაფლაოც — მიწაში ღრმად ჩაფლულან ზვიფით დახორხილი საფლავის ღოდები.

ცამი ყრანტალით დაფრინავენ ყვავები.

იქვე, სოფლის ბოლოში. მკვდარი ძროხა გლია. ლეშს დიდრანი. ყელტრეველა სვევები მიძვინა. ფრთები დაშვებულები. ნისკარტადებულები დაბაჰაჯებენ იმის ირავლიც. თვალბი უფვი ამოუჩიქნიათ, მუცელიც გამოუფარავთ და ახლა მივხეულს მისდგომიან.

მიწაზე მიმოფანტულა საქონლის ფაშვი და ნაწლევიები.

მოლორებით გახუნებულ შვეკაბაში გამოკრული, მუშტისოდენა დღედაბერი ტრიკლებს — ბალახებში ქვას ეძებს, რომ სევებს ესროლოს და აუქშოოს, მაგრამ ისინი ყურადღების არ აქცევენ. ლეშით მივრდები ძროხას გულ-ღვიძრის დიდ-დიდ ნაკრებს აგლეკენ და ხარბად სანსლავენ.

უილაოობისგან სასოწარკვეთილი

დღედაბერი მიწაზე ჩაქდება და მწარედ ტირის...

**

სათფენოზე ისევ ის კაცები სხედან. ჩიბუბებს ეწვეიან და დაფიქრებულნი ჩასჩერებიან მიწას.

— ეშმას სოფელში რა უნდა! ამბობს ბუთლა, რომელიც ისე დაბერებულა, სულმოლად გათიერებული წვერი მუხლზე სცემს.

— მამს, რა გქნათ? — გავაქვევით! — სოფელს დაგვიქცევს, რა ვაქვევით.

— აბა, იქ იჯდეს, ხაროში? — იჯდეს!

— მერე, ეშმას სოფელში რა უნდა?

— ჰო, არ უნდა, მაგრამ რა გქნათ, — უნდა გავაქვევით!

— არ შიძლება, ამოგეაგდებს, რა ვაქვევით, — ამბობს გაბტურა და კოლოფიდან ახალ პაპიროსს იღებს.

რამდენიმე კაცი მაშინვე მიგებაებს ცეცხლს.

მერე სხედან და ჩუმად ეწვეიან: გაბტური პაპიროსს აბოლებს, სხვები ჩიბუბებს აბლაკუნებენ.

— ეშმას სოფელში რა უნდა! ამბობს ისევ ბუთლა.

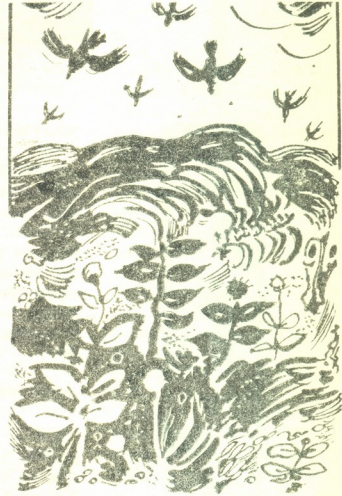
— აბა, მამს რა გქნათ? — ეთობება გიგალა.

— უნდა გავაქვევით!

— დაგვიქცევს, არ იქნება. — კაცო და, ეშმას სოფელში უნდა?!

— არ უნდა, მაგრამ... — მამს, რა გქნათ? — გავაქვევით! — აგვიკლებს, რა ვაქვევით... ისევ გაჩუმდებიან.

გაბტური პაპიროსს ეწვეა, სხვები, ყველანი ყალიონებს აბოლებენ, ქვემოდან, სოფლის ბოლოდან, ლეშით გამაძლარი სვევების გულ-შემზარავი ყაყაყა ისმის.

ბიორგი ჯაახიშვილი

თინიკო

თინიკო

ერთი ჩვეებური ქვრივი გამახსენდა ანაზღად და იმის მონაყოლს გადმოგეცემთ აქ, ამ კმუნვის ფურცელზე: თითილოკიანთ ეტყოდნენ, სიბნელის ის იყო გამოთხოვილი, იმ ოჯახის შვილებსა...

ჩემი ჭორწილის ღამესაო — ამტკიცებდა — ცაზე მრავალი რომ გომონდაო — (მრავალს ვაჯერებულ რეზებულზე ვტყვივით, ნავლეთ-ნავლეთ რომ მოედება ხოლმე ღამეულ

ცასა) — ჩემს ახალ სამეზობლოში მკვდარი შეიკბანესო. გაისმა თუ არა კვირი, უშალ დაფა-ზურნა ჩაჩუმეს და დიდინ-პატარაიანად ყველანი გართ გამოვიკრიფეთო; ჩემს დღეამთილს აბა, ვინ რას დაასწრებდა და პირველი ის გამოგებდა მეზობლის მოთქმა-ვაებასო; ჩემი მამამთილი ამ დროს ძევიღობესთან იყო მიმდგარი და იქვე გაუღიოდა დეშული — ვაი, საწყალო იაგორა და ვაი, საწყალო იაგორაო! ერთ ხანს ამის მეტი არაფერი უთქვამს, მერედა დააზუსტა, მარილის მოსატანად წავიდა ალბათ, დიდ საქართველოშიო!.. ბევრი რო არ ვავარტელო — იტყოდა ხოლმე — კარგა ვაგებელი რომ ვეჭონდა ჯარბა, რა მამბული, რომ ამოწმები ალაპარაკენ: საეკიდალოს წინა ჯერ სულ ერთ ცილანზედ ამოუტარაგნია თავი სულსა იმ უბედურის პირიდანა, ცხვილით-ვინ თვალა რომ მოუტარე, გასულა და თავლაქილა უმაღლ ერთ ავლზე-

და, ერთხელ კიდევ გადმოუხედავს იქიდანა და მიუფურთხებია იმ შენი იაგორათვინა, — ე, რა ქუქკიან კურტელში ვმდგარავი და არა მცოდნიაო! ჰოი, ძეძვი თვალბები და ვე-და გულმუტელში იმასა! — შექვეირა ამის გავონებაზე ჩემმა დღეამთილმა — აქი ვამბობდი, ცხრა-ქვევანთ იაგორა ნალდი უღიანა თქო! სამჯერ მხარუტელმა გადააღწურა აშინაცა და გაჩქარებულმა გადმოაბოტა ისევ ჩვენს დირაზედაო.

უღიანი რასა ჭკვიანო — დასაკენიდა ბოლოს — მე იმას ვტყვი, უკან მოუხედავად რომ წახვედი, სულო! ერთხელ მაინც გადმოგხედა ცალი თვალითა შენი თინიკოსთვინა და თუ შავზოლდებოდი, თუ შავზოლდებოდი, აი, თუ შავზოლდებოდი, მოგაფურთხებინა მერე შენცა, მაგრამ რომ არც იყურები, რომ არც იყურები, რომ არც იყურები!.. — დაიშენდა მუშტებს გულში თითილოკიანთ თინიკო.

საქართველო

პირი საათით მები

ქალებს საშუალოდ ერთი საათით მები სძინავთ, ვიდრე კაცებს — ასეთი დასკვნა გააკეთეს შვეიცარიელმა ექიმებმა ხანგრძლივი გამოკვლევების შედეგად. უველაზე შოკლე სიწმირები არის შაისში და ივინისში. უველაზე გრძელი სექტემბერსა და ოქტომბერში.

ნარკომანი ვირთხები

შხაშური სიმშვიდე

აზორიგენ მახუ ტამბაკვიდან (მადაგასკარზე) ფეხში სწვდა ნიაგი. მადაგასკარელი არ დაიხან, თვითონ სწვდა ცხოველის წინა თაის და დაიწყო ბრძოლა, რომელიც გაგრძელდა მთელი საათი. ამის შემდეგ წიანგმა „კაპიტულაცია“ გამოაცხადა და გახსნა ყბა.

ოთხი დღე უკრავდა

ფელიქს ლოტიტგერი თუ უველაზე უკეთესი არა, ალბათ უველაზე გამძლე მუსიკოსია მსოფლიოში. შვეიცარიის ერთერთ რესტორანში მან გარმონზე უწყვეტლად დაუკრა 108 საათი, ანუ ოთხი დღე.

98 წლის პარაშუტისტი

ამ ქვეყანაზე უხუცესი პარაშუტისტი 98 წლის შვეიცარიელი მარია ბორადორი ტიჩინოდან. ახლახან ინსტრუქტორის თანხლებით მან განახორციელა 4000 მეტრადან გადმოხტომა და ამით დაამო 98 წლის მარეციელის რეკორდი.

პატუვონის ფირფიტები უმოკლადისაბან

თქვენ არა გქონიათ საქვე „შუსიკალურ“ საქმელთან? თურმე ასეთი შესაძლებელია. პეტერ ლადონი გერმანიაში აწვადებს პატუვონის ფირფიტებს შოკოლადისაგან, დაუკრავს ასეთი ფირფიტა 20 წუთს და შემდეგ მიირთვია...

200 წლის შემდეგ?

ყოველ დღე აღამიანს თავიდან ცვივა 20-დან 80-მდე თმის ლერი. ამის ამტკიცებს ნიუიორკელი პროფესორი ბოლკო. ყოველ ახალ შემოშვადლობას აქვს ნაყლები თმა, ვიდრე წინას. პროფესორის პროგნოზით, კაცობრიობა შეუჩერებლად კარგავს თმას საფარს და 200 წლის შემდეგ, მელღარი გახდება...

● ფრანგმა პიერ დეფორენელმა სახელი გაითქვა იმით, რომ გახდა სამი შვილის მამა, რომლებიც სხვადასხვა საუკუნეში დაიბადნენ. პირველმა სამყარო იხილა 1688 წელს, მეორე ბიჭმა 1788-ს, მესამე კი დაიბადა 1801 წელს.

● ნილს პალუსენი უბალიდან (შვედია) გარდაიცვალა 1907 წელს 160 წლისა. მან დატოვა ორი ვაჟიშვილი: 9 წლის ბიჭი და უფროსი ვაჟი, რომელიც 190 წელს გადაიცვალა.

სამოცარშია, პრაკე!

სკრზს ცოტა, მგარამ პაეითანი

წამლის ფართო არჩევანი — ეს განმარტობის გარანტია არაა. ასეთ დასკვნამდე მივიღენ ნორვეგიული ექიმები. ამჟამად ქალაქის აფთიაკში არსებულ ქაშალია ჩაოდნოვა მკაცრად იზღუდება. ნებადართულია წამლის დამზადება და შემოტანა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია. ახალი კი „მწვანე ზღას“ იმ შემთხვევაში მიიღებს, თუ დატკბილება მისი უპირატესობა წინა წამლებთან. ნორვეგიის აფთიაკში იყოლება 1900-მდე დასახელების წამალი, ინგლისში კი 18 ათასზე მეტი პრეპარატი. ამავდროულად ინგლისელები საშუალოდ 1,5-2,5 წლით ნაკლებს ცხოვრობენ, ვიდრე ნორვეგიელები.

ცნობილი ბავშვები, რომ...

გარტა გარბოს ერთადერთმა შემკვიდრებმა, დისშვილმა გარტრინსებრმა, გადაწყვიტა, გაეითოს აუქციონის ამ დიდი კონოსახისობის ვაგამი. აუქციონში მონაწილეობის მისხედება მოწვეულ იქნებოდა სხვადასხვა სახელისა დირექტორები და მათ რიცხვში ის, რომელიც ლოს-ანჯელესის სახალაოს მეურვეობს.

შაპის ჩამოცილება

ჩემპიონები უკვს გამოყენებაში — უნდა ჩავთვალოთ, რომ არიან იტალიელები, რომლებიც წლის განმავლობაში 14 მილიარდ ფინცანს სხვებზე მხოლოდ ხარტებში, კაფეებშია და რესტორნებში — თითქმის 208 ფინცანა ითითი ადამიანზე. აქ ლაპარაკი არაა უკავზე, რომელსაც აწვადებენ და სხვებზე სახლებში. ამ სასმელის მოყვარულთ რეცეპტების მდიდარი არჩევანი აქვს: — უკავა ნაღებია, უკავა არავითარ...

ძროხა ჯილდოვდა

შვეიცარია განთქმულია არა მარტო ზუგუნის სიღამაზითა და მუყურული ქალაქებით, არამედ ძალისანთა ორიგინალური შეჭიბრებითაც. ქალაქ მაღლინგენში, მაგალითად, ეჭიბრებოდნენ 150-კილოგრამიან ქვეზის სროლაში. ჩვეულებრივ შეჭიბრებაში მონაწილეობას ღებულუბოს არანაკლებ 100 კაცსა. ჯილდო — გამარჯვებულს ძროხის ძალისანთა ტურნირი წარმოადგენს სახელურ ოქეტების თანხლებით. მონაწილეობენ ქალაქის „მამბიუს“. რეორადი რესტორნებშია და ჰდება ხოლმე ადგილობრივი ისტორიის ფაქტად. ბოლო შეჭიბრებაში თავისი ძალით სცადა მაგალინგენში ვერნერ გიუნტერმა — მსოფლიო ჩემპიონმა ბადრის ტურცნაში. მან მხოლოდ მესამე ადგილი დაიკავა — ქვა გადააგდო 2,8 მეტრზე. გამარჯვებულის შედეგი კი 8,5 მეტრია, და, აი, სწორედ მას მოაქვთ უკვე ჯილდო ძროხა. რასაკვირველია გამარჯვებულმა ძროხა სახლში წაიყვანა.

151 პატი და 80 მარცხი

— კამერუნის ჩრდილო-აღმოსავლეთით მტკვორები მენდაციე ტობის ხელად, გარდაიცვალა 81 წლის ასაკში. მის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით გამოცხადდა გლოვა: მან ზომ 151 ვაგი და 80 ქვრევი დაკოვდა. მარტარა და 80 არის რეკორდი: ერთ-ერთმა ბელად-თავანმა, რომელიც 1972 წელს მოკვდა, დატოვა 287 ქვრევი. — ამას წერს უფრანლი „უენ-აფრიკი“.

ცისფერი — მოდუნებისცისვის, მწვანე — აღმავრენისცისვის

არსდროს არ მიგეტყვიათ უფრადლება, როგორ მოქმედებს თქვენზე ფერი — ირგავივყოფი ნივთების, სახლების, ზუგუნის ფერი? იქნებ, ფერობით, ეს შეკითხვა არაა სერიოზული? ტყუილი! ყოველ შემთხვევაში შეკვდივართ, მეცნიერები, სრულიად სერიოზული ხალხი, ამ საკითხს გარკვეულ უფრადლებას აქცევენ. მაგალითად, მათ მიერ ზუსტადაა დადგენილი: ვარდისფერი ადამიანს აღუნებს ისე, როგორც არც ერთი ფერი და უნდა ვეფარადლოთ, რომ სწორედ ამ მზესუნთა კლდეფორიის ციხე სახანბრანდინში ყველაზე „დემეკრამებეტიანი“ პატრების საკნები ამ ტონებში შეფერილი. მკვირ უკეთეს და ისფერი კი ხელს უწყობს თავის ტიკოსს.

ფერის გავლენა, რომელიც შეფრადებელია გარემო, ბევრად მეტია, ვიდრე უზრალად ფსიქოლოგიური ან ემოციური. როგორც მტკიცდება, ფერები ღრმად მოქმედებენ ჩვენს ქანმითუღმაზე. გულის კუნთის სეკრეციის რიტმზე, სუნთქვის ხერხებზე, სისხლის წნევასა და კუნთების დაძაბვაზე.

ე. ფ. ფერადი აზნობები ხინა ადგილეთი არაჩვეულებრივ ეფექტურ შედეგს ახდენენ ორგანიზმზე. აქედან მწვანე ფერი გამოიყენება ზოგირითი სლიერი ავადმყოფობის, ნერვული გადაღლის საკურნალოდ. სწორედ ამის გათვალისწინებით კარტის სათამაშო მაგიდასა და ბილიარდულ ყოველთვის გადაკურნალია მწვანე ფერის მადი. ესაა ფერი ფსიქიკური წონასწორობისა და თავის შემოკავებისა.

ბოლო გამოკვლევებმა გამოავლინეს შემდეგი საინტერესო ფაქტი: თვით წამლის გარეგან შედეგა და შეფუთვა დიდად განაპრბებს მტერნალობის შედეგს. ამავე დროს, ყოველი დაავადებისათვის არსებობს თავისი „ჩვენებები“ და „უწუჩვენებები“. პირები, როგორც აქვთ პერის უგმარობა, კარ...

გალ რეაგირებენ ლურჯფერიან ტაბლეტებზე — ეს ფერი ხიწყუნარისა და რელაქსაციის განანტის იძლევა. პირიქით, ნარინჯისფერი და წითელი ხელს უწყობს მათ გაღონანებასა და დალოლობას.

ის პირი, რომელიც მუერნალობზე დეპრესიის წინააღმდეგ კარგად აღძვამენ ყვითელ გამას. ამერიკისა და ევროპის მსხვილი ფარმაცევტული ფირმები იცნობენ ამ თავისებურებებს და სათანადოდ ანგარიხსაც უწყვენ პროდუქციის წარმოების დროს. საყვავლოდ ცნობილია, რომ ფერის არჩევანი ძნელია ამანაგის მონახვა და მანც, თუ თქვენ განვითარებული იტეორიები ინტერირში, რომელიც აქამოყვლებს თქვენს ბიოლოგიურ მოსოვნებს, რატომ არ დაუჭერთ სპეციალისტების ჩრევას და არ გაუწიოთ ანგარიში თუ გინდ შეუღების ან ფარდების შერჩევას.

დავიწყოთ ამ თობიდან, რომელსაც საშუაოს ვწოდებთ, სადაც ვწერთ, ვკითხულობთ, სადაც ვცხებება გუნებრივ დასახვა. ყველას აქობებს აქ მწვანე ფერზე შეფერილი. ერთად ლურჯსა და ცისფერს, არადა შეიძლება ის, ვინც ამ თთახში ბინადრობს, სწორად თვლემებს და ეცინებოდეს. ამ ტონებით უფროთ თთახის კედლებს ვაწყობა საშუაბიარ სახლებში (შეიქმნება სოშიდისა და სინფარის გარემო). ეს ძალიან კარგია სწოლ თთახში ცდებით შემოქმედებია, რომ ცისფერი არა მარტო განვავწყუნებს ძილიანობა, არამედ ასევე ხსანალების ხელშეწყობიცაა, რაც ასევე მნიშვნელოვანია ქანსალო ძილისათვის.

რაც შეეხება, სახალიო ან სასტუმრო თთახებს, აქ საბიოთა პინდობარ წინანაღმდეგო-წამახსილებელი, გამაცოცხლებელი ფერები. რასაკვირველია, ხელდა არაა სავალდებულო კედლების შეღებვა ნარინჯისფერში, თუმცა რამდენიმე ახეთი დამა პირდაპირ ლურჯ მისწრება იქნება.

„ნიქანდ-მესპრენი“ ბრიუსელი.

გაითავჯე

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

უცხოური მოთხრობა

უცხოურად ერთი კაცი, რომელსაც დიდ სიამოვნებას ჰპოვებდა თევზაობა. საღამოობით მღინარის პირას ჩამოყდებოდა. გადისროდა აწყებს, ჩიბუხს მოუღებდა. აწყვეტდა დებოდა წულის ზედაპირს და აკვირდებოდა. თუ როგორ მიჭყებოდა დედა ბატი თავის

თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნული სუვერენიტეტის განმტკიცების, პოლიტიკური და ეკონომიკური განვითარებისა და აღმავლობისათვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ახალგაზრდობის სწორ პროფესიულ ორიენტაციას, რაც ზოგადად განმართლებილი საშუალო სკოლებითაა ერთად ეისრებათ სხვადასხვა ტიპისა და უწყების ბიბლიოთეკებს, მათ შორის სასკოლო ბიბლიოთეკას. ბიბლიოთეკებს, მიუხედავად ტიპობრივი სხვადასხვაობისა, ამ ამოცანის გადაჭრა შეუძლიათ კითხვის ხელმძღვანელობის პროცესში, ეს კი ხორციელდება შეიხვედითა ინტერესების შესწავლის საფუძველზე.

ჩვენი ამოცანა, ახალგაზრდა მკითხველთა პროფესიული ორიენტაციისთვის განსაზღვრული მათი ინტერესებისა და კითხვის ხელმძღვანელობის ურთიერთმიმართება, რაც ფსიქოლოგიურ და მეცნიერულ-პედა-

სასკოლო ბიბლიოთეკის დიდი ამოცანა

გოგიურ ახსნას მოითხოვს. მკითხველ მოსწავლეებთან ინდივიდუალური მიდგომით წარმოებულმა მათი კითხვის ხელმძღვანელობა, რაც უფრო კონკრეტულ ფორმას წარმოადგენს. ამ მეთოდის უპირატესობა მასობრივთან შედარებით იმით გამოიხატება, რომ ამ ბიბლიოთეკარი უფრო ახლოს ეცნობა მკითხველებს. მათ სურვილებსა და მოთხოვნებს. მისი ვალია, შეისწავლოს, თუ რამდენად სწორად აქვს ახალგაზრდას არჩეული პროფესია, როცა არჩევანი არასწორია და მოსწავლეს არა აქვს სათანადო მოწყალება, მან იგი უნდა დაარწმუნოს არჩევანის უსწორობაში და აღუძრას მას შესაფერისი პროფესიისადმი ინტერესი.

კითხვის ინდივიდუალური

ხელმძღვანელობის ძირითად მეთოდს წარმოადგენს საუბარი წიგნის შერჩევისა და დაბრუნების დროს. საუბარის მეოდი ბიბლიოთეკარმა ტაქტიანად უნდა გამოიყენოს; თუ მკითხველს არ სურს ან დრო არა აქვს ამისათვის, მან ეს საუბარი სხვა დროისთვის უნდა გადადოს. ამ გზით ბიბლიოთეკარი შეისწავლის მკითხველს, მის ინტელექტს, განათლების დონეს, მსოფლმხედველობას, პროფესიულ ინტერესს.

მკითხველ მოსწავლეთა ინტერესების შესწავლის დიდი შესაძლებლობა აქვს სასკოლო ბიბლიოთეკის ბიბლიოთეკარს, ვინაც უშუალოდ ახალგაზრდა მკითხველებთან, მათ პედაგოგებთან მჭიდრო კავშირში უნდა მუშაობა. იგი ვალდებულია, თითოეულ მოსწავლედ ჩაა-

ხას კითხვაში. დაკვირვება მოახდინოს მათზე. შეისწავლოს და განავითაროს მათი ინტერესები, უნარი, მისწრაფებები, მიდრეკილებები, მათი ასაკის შესაბამისად შეარჩიოს წიგნი და დაშმარე სახელმძღვანელოები, ამასთან, კლასგარეშე საკითხავი, აგრეთვე მეცნიერულ-პოპულარული ლიტერატურა.

მსატრფელ ნაწარმოებთა დედითი გმირების მაგალითზე ხდება ახალგაზრდობის მაღალ-წინობრივი იდეალების ჩამოყალიბება. ახალგაზრდები კითხვის ცენტრიდან ისეთ ლიტერატურულ გმირებს, რომლებიც მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის შესაბამისად მოქმედებენ. მაგალითისათვის შეიძლება მოვიყვანოთ რ. კაფარაძის „მშობე ქვარი“. ისტორიული რომანის მთავარი მოქმედ პირი სოლომონ მეფე პირად ინტერესებზე მაღლა საზოგადოებრივ ინტერესებს აყენებს, თავდაუზოგავად იბრძვის საქართველოს გაერთიანებისათვის.

სამ პატარასთან ერთად მდინარის დინებას. დროდღერო შენაწიწებულად სატყუარას მალად ამოსწვდა. მდინარე იყო წუნარი, სუთნა და, სხვათა შორის, თევზითაც უხვი. მაგრამ მეთევზე, რადროდეს, ვაკეველთვის სამ ან ოთხ თევზს იჭერდა. მერე აწყებს გვერდზე გადადებდა და იწყებდა ფიჭვას. ფიჭვობდა თავის სამშუალოზე, რამელიც იქნებოდა ამ სამ თევზს შეუწყავდა (რაც სახსენიო საქარისი იყო მათთვის); ფიჭვობდა თავის ქუჩაზე, მის მცხოვრებელზე... სამი იქნა მეთევზე თანისი ხანი თევზით კლავთში მდინარის პირას და გასტყროდა და ლუფარდას.

ერთხელად მდინარის ნაპირთან მამქანა გაჩერდა. ვაღმუვიდა უცნობი, რომელიც სივარას ეწეროდა და მეთევზს ნიუხალოვდა.

— საღაო შევიდობისა! — მიესალმა იგი.

მეთევზემ ხალხიანად უპასუხა ხალაპზე.

— მხოლოდ და მხოლოდ ხამი! — ავითხა, ცოტა არ იყოს, ავღელვავდა უცნობმა.

მეთევზემ თავი დაუქნია.

— ვერ იტყობ თუ ციტაა ამ მდინარეში თევზი?

— ომ, პირვითი, თევზი ხაკ. მალედა და აწყესაც ავღელვად მოსყებდა.

— ამა, რატომ არ იტყობ?

— შე სამიშ მუიონისი. ჩემი ცოლი შეუწყავდა და ერთ ვახამა მზე ხისც კმარა.

უცნობმა თავი გადაქანია.

— თვემ მებტი უნდა დავიჭიროთ, თუკი აქ სხე ბევრს თევზია!

— რატომ? რად მიზნა ბევრი?

— გაუიღო!

— რისთვის!

— ნავს შევიძინე!

— და რა უფრო მერე ამ ნავს? — დაიბურტყდა მეთევზე. — შე აქ ვწვიარ ჩემი ანაკისით და იღვემ თევზს ვიჭერ, რადღენიც შევირდებმა.

— ნავით მდინარის ხიდრემში შეგხავდა, იქ კი უფრო ბევრი თევზია!

— სწორია, მაგრამ რად მიზნა ბევრი თევზი?

— დაიჭერთ. რადა თქმა უნდა და გაყიდით. შემდეგ მისხაკლურეც გახდებით და კიდევ ერთ ნავს იყიდით!

— კარგი, დავუშვით, გავკეთო, რასაც თვემ ამბობთ. მაშინ მე ორი ნავი შეიქნება და რადღენიც შევძლებ ერთდროულად ორი ნავით თევზაობას?

უცნობი მოუთმენლობისგან აღელდა და სიკარას ღებვა დაუწყო.

— თვემ ნება მეთევზს მოწახავთ. ის მერე ნავით შევა მდინარეში და თვემნეთის ითევზავებს. მას გასარჩევლს გადაუხდით, თვემნის კი გაუიღოთ. ამით ბევრს ფულს მოიგებთ!

— ეს ძალიან კარგი, მაგრამ ფული რაღვინ შეიწავს?

— უფრო მეტი ნავს შევიძინე, იქნებ მოტორიანი ნავიც კი იყიდოთ. ამით ნავდებით ღრკო დაინარჩება და ნავდებით ცნერვაიც, შემდეგ უფრო მეტი კაცს დაიჭირავებთ. ისინი თვემნეთის ითევზავებენ, თვემ კი უამრავ ფულს აიღებთ. და ისიც რა? — აღღებებულმა უცნობმა მეთევზს მხარზე ხელი დაჭრა.

— თვემ ადარს კი დავეტოვებთ თუ მოვამბა!

მეთევზემ დაფიქრდა და ბილვის მკითხა:

— და შე რაღა უნდა ვაკეთო?

— თვემ შეგიძლიათ ხათევწავოდ წახვიდეთ და მანამდე ითევზაოთ, სანამ მოწყვიტებათ. — უცნობმა პასუხი მოლოდენში მეთევზს მიამატერდა.

— რისთვის, რისთვისდა უნდა ვითევზაო, თუკი ავღენი უნ-

ცი ჩემთვის დაიჭერ თევზს და თუკი ამ მდინარეში მალე თევზი უნდა გაჭრება?

— თვემნი სთამოვნებისთვის, რაღა თქმა უნდა. მერე ერთი მაღალსა აიგებთ და ესეც მოკვებთ მოტორით; — უცნობი ცოტა ხნით აჩქარება და განაგრძო. — და თუ ამ მდინარეში თევზი აღარ იქნება, სხვა მდინარეს იყოიოთ, მხოლოდ საყურთაზე თვემნეთის.

— მმ, — ჩაიცინა მეთევზემ, — ამას უკვეღერებს მე ახლაც ვაკეთებ. აქ ხომ ჩემს მეტრა არავინ თევზაობს, მიუხედავად იმისა, რომ მდინარე არა მე უკვლავის რისთვისდა ვაკეთებო ის. რაც თვემ მარჩიო? მითუმეტეს, რომ ამის სურვილც არ გამაზნანა.

და მეთევზე გაიცადა, როცა აღფრთოებულმა უცნობმა უკანასკნელი სიტყვების თქმა არ აცადა. გუმართა მაქანისაქენ, ჩაქდა და წავიდა.

მეთევზეც კი დარჩა მდინარის ნაპირთან. იქნა და დასტყრობდა ბაიბებს. ავითარ ნავს არ შეეძლო მისი სიმშვიდის დარღვევა.

გამარჯვებულიან მხარბნა მამია შირინანაშვილიან.

კვდებით ისეთებხაც, რომლებიც მხოლოდ პირად ინტერესებით მოქმედებენ და ხელს უშლიან სხვათა კეთილდღეობას. ცხოვრების მახინჯი მხარეების გამოშუქურების ეტდენება გ. ფანჯიქიის რომანი „თავალი პატრიონანი“, რომელიც სახელად „წარდობის საყვარელი საკითხავი წიწია“. დღეი პოპულარული სარგებლობის დ. ლემბინის „მხარადისობის კანონი“, კაცთმოყვარობისა და სიყვითეს, რომ განადაიდებს.

მოსწავლითა ინტერესების აღტყარზე, გავითარებასა და ფორმირებაზე უღედეს ვაკლენანს ახდენს არა მარტო მხატვრული, არამედ შეეხიერულ-პოპულარული ლიტერატურა.

როგორც მათზე დაკვირვება და მრავალი გამოკვლევა გვაჩვენებს, უმცირეს სასკოლო ასაკში მოსწავლეთს მოსწონთ ან არ მოსწონთ ეს თუ ის პროფესია და ვერ ითვალისწინებენ, თუ რის გაკეთება შეუძლიათ. რისი უნარი და შესაძლებლობა აქვთ. რაა საქონი ამ თუ იმ

პროფესიის დაუფლებისათვის. გარდამავალი ასაკიდან კი მოსწავლეთს იწყებს განსჯას, თუ რა უფრო შეესაბამება მის მოწოდებას და იწყებს შესაბამის ხანგანში ვადღერებულ შეცადიერობას, ამ საქმეში ბიბლიოთეკარზე უნდა შეუწეოს ხელი მოსწავლეთს. მან მასწავლებლის მიერ დასახლებულ დამხმარეს სახელმწიფარდობისან ერთად მას უნდა მაჩინოს ამ საგანში არსებული სხვა ლიტერატურა, განსაკუთრებით მეცნიერულ-პოპულარული ბროშურები, რაც ხელს უწყობს ცოდნის გაღრმავებას. ამასთან ერთად მას საკუთარებით მეცნიერულ-პოპულარული ბროშურები, რაც ხელს უწყობს ცოდნის გაღრმავებას. ამასთან, კიდევ უნარია, რა ინტელექტუალური, უსუბიქური და ფიზიკური მადლებია საქონი ამა თუ იმ პროფესიის დაუფლებისა და ცხოვრებაში გამოყენებისათვის. მათთან მოსწავლეთ განსჯის, რის გაკეთება შეუძლია მას, რა უსუბიქოუფარი შესაძლებლობები აქვს, იწყებს თვითგანსა-

ღვრას. ბიბლიოთეკარმა ხელი უნდა შეუწეოს მოსწავლის სწორ გზაზე დაუყენებს. რა თქმა უნდა, მოსწავლის გათვითმცნობიერება ხდება თანდათანობით. ბიბლიოთეკარმა მოსწავლეს ლიტერატურა უნდა შეურჩიოს ასაკისა და უნარის შესაბამისად ისე, რომ მასში ინტერესი ადგინას, მატრების შემდეგ უფრო რთული ლიტერატურის კითხვისათვის.

შემდეგ, უფროს სასკოლო ასაკში, გარემო ფაქტორებისა და შინაგანი „მეხს“ ძიების გზაზე აძღვრულ ინტერესების მოპირისპირების საუფრთხლო მოსწავლეთ იწყებს გადაწყვეტილების გამოტანას. პროფესიის არჩევანს. შორი შეზღუდვების არჩევანს პროფესიის სწორად არჩევანი ხელს უშლიან შიბლები, რომლებიც აცხადებენ: „ჩემი შვილი ექიმია ინტელიგენტი“, „ჩემი შვილი ინჟინერი უნდა გამოვიდეს“ და არ ითვალისწინებენ იმას, თუ რა მონაცემებია საქონი ამა თუ იმ პროფესიისათვის. ამის გამო

საქონიამ მოშობელთა პედაგოგია, მათთან ახსნა-განმარტების, საუბრების ჩატარება და კონსოლიდაციის დამატარება.

ამგვარად, სასკოლო ბიბლიოთეკამ მოსწავლეთა პროფესიული ორიენტაციისათვის უნდა გამოიყენოს კოლხის ხელმძღვანელობის უკველო ფორმა და მეთოდები, განსაკუთრებით მკითხველთებთან ინტერდუალური მუშაობა, რაც თავის მხრივ, გულმოდგინების მახობრივი მუშაობის ძირითადი სახეობებია — თვალსაჩინო პროპაგანდის (წიგნის გამოქვეყნები, ბიბლიოთეკური კლაკეტები) და წიგნიარ პროპაგანდის (ბიბლიოგრაფიული მიმოხილვების, თემატურის საღმომიგნო, წიგნის განხილვა) გამოყენებას; მაგრამ ისე, რომ მან ხელი არ შეუშლოს სწავლების პროცესს, არამედ პირიქით. შეავსოს და გააღრმავოს იგი.

ნელი მუსხრამია, პედაგოგიური მისცინებისათვის ანდელდატი, ფოტეცინი.

ინაუშ ოსენაძე

ულზე ხელს და-
ვიდებ და ვი-
ტუვი, რომ ეს
ახალი წელი ყვე-
ლაზე ბედნიერი
ყო ჩემს ცხოვრებაში.

ნახალწელს შინიდან გა-
მოვიდო თუ არა, რამდენიმე
ძველსძველი ნაცნობი შეგხვ-
და. წინათ ოდნავ თავის და-
კანტურებით, გულგრილად მე-
სალმებოდნენ ხოლმე, ახლა
კი დანახვისთანავე მომცივი-
დნენ და სხანასხუპით დამა-
ყარეს: მოგვილოცეს ახალი
წელი, დაეწიროთ მრავალს ჩან-
მართულად და ბედნიერად.
როგორ ბრძანდებიან? საქმე-
ები როგორ მიდის? ახალს
რას წერო?

მერე კოლეგა შეგხვდა. მან
დარცხვნილია და ოციის ვა-
სამარტლებილი სიტყვების
ბუბუბუთი ზიზიუი ხელი ჩაი-
ცოცა და შარბაწინ ნახესხე-
ბი ფული დამიბრუნა, რომე-
ლიც, ბუღურფულად რომ ვა-
ლაირო, ალარკ კი მახსოვდა.
კაცუში მეგობრები გულია-
ნად ხარბატებდნენ ჩემს მიერ
მიუღილოდ ანეგლოცებზე. ხა-
რბარბდნენ ეი არა, ლამის
სიცილით გაიგებდნენ, თუმა,
ღმერთმა უყუის, ყველაღ უმა-
რილო და უღაჯათო რაღაცე-
ებს ვჩინავავდი.

შინ რომ დავბრუნდი, გა-
მომცემლობიდან დამირტყეს
და საზეიოდ მამცნეს, თქვე-
ნი მოთხრობების კრებულს
გამოსაცემად ვამზადებთ და
ყოველგვარი გეგმის გარეშე
ერთ უფვი გამოვავ. ჩემი
ხელნაწერი იმ გამოცემლო-
ბაში თითქმის ხუთი წელიწადი
აღი და ამ წნის განმავლობა-
ში ვერავინ მოცალა, უარი
მიანიც რომ მოეწერა და გუ-
ლისგამაწვირებელი ლოდი-
ნისაგან გავითავისუფლებინე,
ჭერ გონს არც კი ვიყავი
მოსული, რომ ახლა თეატრია.

დან დამირტყეს. თეატრის ხა-
მბატრო ხელმძღვანელმა მღე-
ღვარებისაგან აკანკალებული
ხშით მიხოვდა, ჩემი პიეტის
დადგამზე დავთანხმებულყო-
ვი. ის პიესა სიუჟეტის წლე-
ბში დავწერე და დრო რომ
გავიდა და თვალთ გადავავლე-
თვითონვე აღარ მომეწონა,
არავითარი ღირებულება არა
ქმონდა.

იმავე დღეს რამდენიმე ვე-
რანის რედაქციიდან უიმე-
ლოდ დეპარტული მოწორარი
გამომიგზავნეს.

ფულის დათვლა არც კი
ქმონდა დამოვარებული, რომ
კარის ხმა გასმდა და
სახანო სამმართველოს უფ-
როსი მეხალა, რომელმაც ახა-
ლი ბინის ორდერი ჩამბარა.
თანაც დიდხანს ბოდიში მიბა-
და, უნდა გვაპატიოთ, უფრო
მაღრო მემ დავგაპატიოფი-
დესო.

იმ საღამოს მიმწვივებ ჩვე-
ნი საზოგადოებრივი და კუ-
ლტურული წრეების წარმომად-
გებელთა შეხვედრაზე, ხა-
ვდა ახი კაცო ოჯახში ჩემს
სტუმრად მიმბიძგიებას ერთმა-
ნეთს ეცილებოდა.

გვიან საღამოს სახლში გა-
მოსავლეთული დავბრუნდი და
გამიხედა სავარტული ჩავეფვი.
რაც არ უნდა თქვა, შრო-
მა და ნიჭი აღრე თუ გვიან
აღიარებს მკოვებს.

ტელეფონი აქრიალდა. სი-
მამრი რეკავდა, რა კარგია
რომ დარქია მუხინე ჩემს წა-
რბამებებსა და ხედნიერ დღე-
ზე დავუწერე საუბარია.

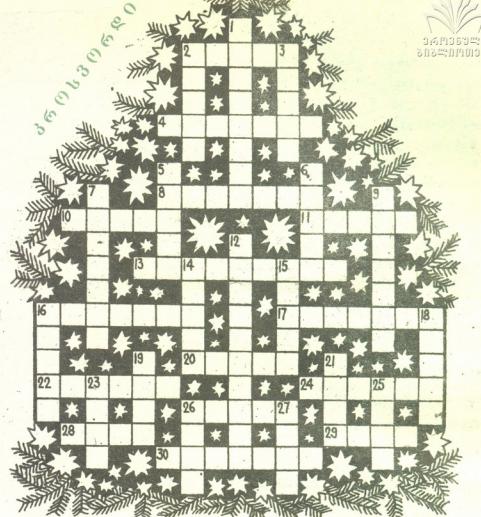
— ბოდიში, სიტყვას რომ
გაწყვიტინებ, — მოხარა მან,
— დღეადემლი გაწუთები წა-
იკითხე?

— არა, რა არის განა?
— იხეთ არატერი, ცნობაა
დაბუდდელი ჩემი მინტინადა
დანიშვნის თახხაზე.

თარბმნს
შუტა პირბაწვიწვიღაბ.

გადაეცა წარმოებას 11.02.92. ხელნაწერილია დასაბუდდად 14.04.92.
ქალღლის ზომა: 60X80¹/₂, გარეკანი, ჩანართი და ტექტი იხუდებო
ოხტებური წებით. უფიჯური ფურცელი 4, პარბინის ნახელო ფუ-
რცელი 5,6. სააღრიტვი-საგომიკელო თახხაი 5,69. ტირაჟი
155. შეკვეთა 22.00.

Ежемесячный независимый общественно-политический и ли-
тературно-художественный журнал «Дроша» («Зламан»), (на
грузинском языке). 380096, Тбилиси, ул. Костаяа, 14. Типо-
графия газетно-журнального издательства «Самшобло». Адрес редакций: 380008 Тбилиси, 8, пр. Рустанови, 42.

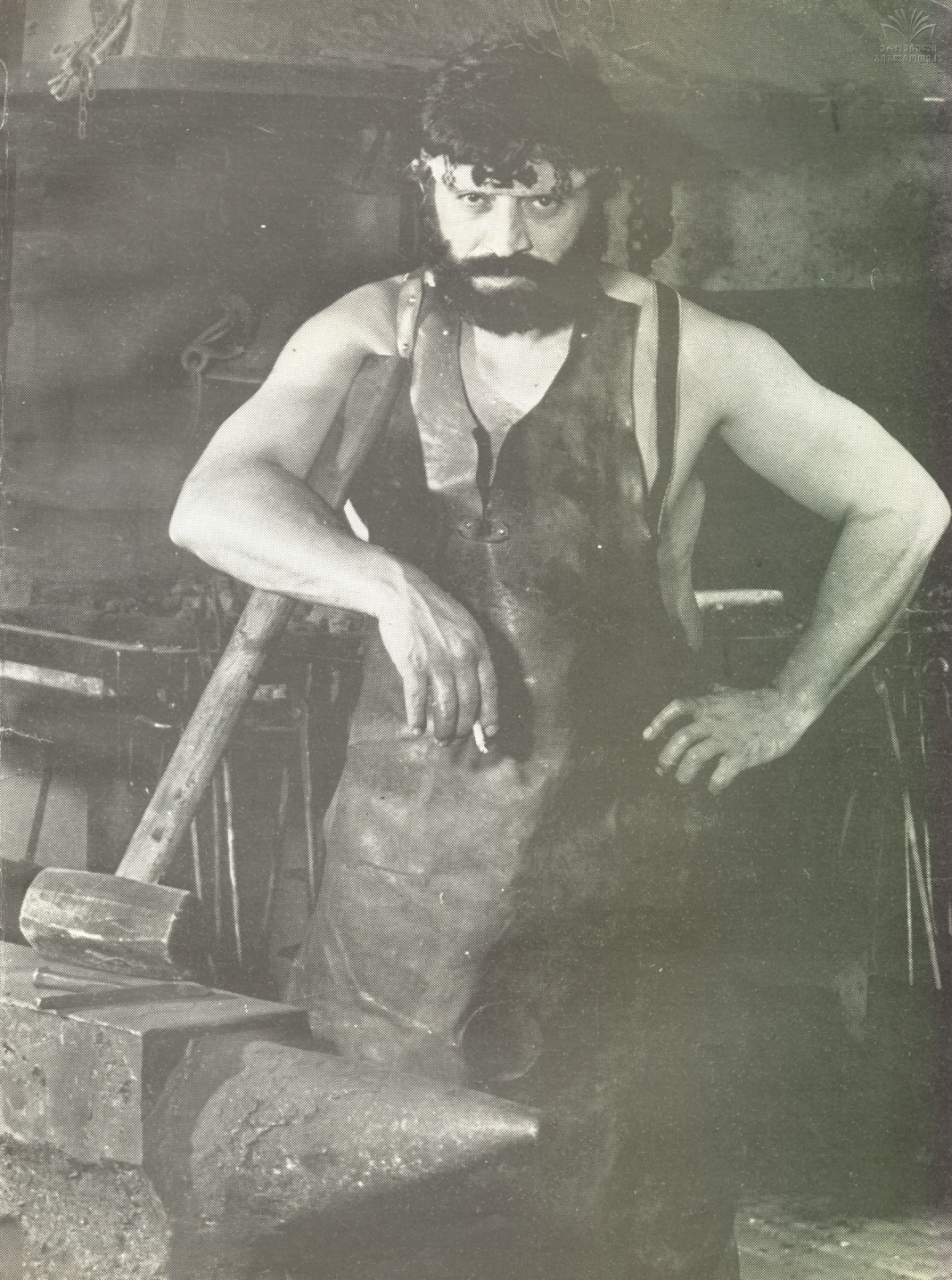
მარბაწულად: 1. გაღატანიო მინჯელობით ნახმარი სიტყვა
ან გამოშუბა; 4. კახკათო დღი სოფელი; 6. მსახიობი; 10. ძვირფა-
ნი ქვა; 11. მივერცხლოსფრო მბრწყინავი ლითონი; 18. დღი ბრი-
ტანეთის დამინსტრაციული-პოლიტიკური ნაწილი; 19. ხილისაგან
შეპირი მოხარბული დფიტესური მასა; 17. კონტინენტი; 20. ფირი;
29. სიყვარულია და სიღამაშის ქალღმერთი რომაულ მითოლოგია-
ში; 24. საშუალო საწვავებელი საფარტული; 28. თეთრი ფქვი-
ლისაგან გამოშუბარი პატარა რტოლი; 28. ფრტონი; 29. ქ. ვერდის
ოუგარი; 30. სასტუმრო თბილისში.

შეშუბულად: 1. თაფლი მოხარბული გვირღად დაჭრილი ნივო-
ნი, ნუში ან თბილი; 2. საკონდიტრო ნაწარმი; 8. იუგოსლავიის ქა-
ლქი; 6. ევგებტის დღეკალქი; 6. მოცარტული დარტმა ბილარდ-
ფი; 7. გარდებობა ოჯახის ხე; 9. მონაქული სახელმწიფო, რომ-
ელსაც სათავეში იმპერატორი უდგას; 12. გავაიდებულად, ზებუ-
ნებრივად სინაფილის. მოკლებლის წარმოდგენა, გამოშუბა; 14.
რომის პაბის გვირგვინი; 15. შატულის სქელი მკვრივი ქსოვილი; 16.
თეთრყურწინანი ვაზის ჩაში; 18. ფსახიანი ქალღლი; 19. რისამე
დღეაჯარი; 21. ქობსტეს დახადების რელიგიური დღესასწაული; 23.
თალთონი, ზამში; 25. შუაკვებლის თავზე ამოჭრილი ადგალი. 26.
პატარა რტობრანი; 27. ბერძნული ანბანის ყველაზე პატარა ახო.

შერწალ „ეროშის“ № 11-12-ში გამომკვეანებაული
ქროსმორდის პასუხები:

მარბაწულად: 5. სოდა; 8. ალოე; 7. ონი; 8. თია; 9. ფუსო; 10. აინი; 11. როქი; 12. ქისა; 14. იქსი; 16. ნეჯა; 17. ფრა; 21. ბუ-
რახი; 22. ოსკარი; 28. სოხაბე; 24. ეგვეტი; 27. ფოთი; 28. არბო; 29. აბე.
შეშუბულად: 1. კოსმოსი; 2. პარფუმერი; 8. ხარათაშვილი; 4.
ბოსტანი; 18. იკანანა; 15. სოფოლი; 18. ნიუტონი; 15. აგრნია; 19.
ღირქეტი; 20. იოსელიანი; 25. გოა; 26. ბბო.

რედაქციის მისამართი:
380008, თბილისი 8, რუსთაველის პ. 42.
ტელეფონები: მთავარი რედაქტორის — 99-44-88, პასუ-
ხისმგებელი მდივნის და საწარმოო დეპარტამენტი —
99-28-42, რედაქციის სამდივნო — 99-91-89.
რედაქციის უფოსალი მანლა პობოქან პრ უმცარდებს.

669/32.

დროშა

